

MAGASINET

KITA

Kommunernes IT-Magasin

November 2021

ISSN 1399-7947

TEMA / Rejsen mod Skyen

"Data skal sættes
fri og ud at arbejde
i realtid"

/ side 6

Skodrobot suger
Aarhus rent for
cigaretskod

/ side 12

Fiberudrulningen
sikrer de digitale
motorveje

/ side 38

Kommunale IT- og
Digitaliseringsansvarlige

NECTAR: Ny datahub baner vej for professionel brugerstyring i kommunerne

Integrationsplatformen NECTAR importerer medarbejder- og organisationsdata fra de kommunale systemer og automatiserer basale brugeroprettelser og -nedlæggelser. Fordi informationer nu kun skal vedligeholdes ét sted, kan kommunerne vælge ikke bare brugerstyringsværktøjer, men de rigtige brugerstyringsværktøjer. Og samtidig bliver it-sikkerheden væsentligt styrket.

I 2022 kan danske kommuner se frem til endnu strengere sikkerhedskrav. Særligt når det gælder håndteringen af data og den generelle it-sikkerhed i de kommunale systemer. For nylig har medierne kunnet berette om, hvordan mindst 13 danske kommuner er blevet hacket over en periode på 15 måneder. Og her er der vel at mærke kun tale om kommuner, der selv har foretaget indberetninger til Datatilsynet. Det reelle antal er alt andet lige væsentligt højere.

Først skal der styr på data

Ofte forbinder man – også i kommunerne – øget fokus på it-sikkerhed med investeringer i store, dyre sikkerhedsløsninger. Men det hele starter et andet sted, mener Kasper Ahrensburg, der er stifter af IAM-virksomheden, ICY Security. Det handler nemlig om at få styr på data – mere specifikt medarbejder- og organisationsdata.

Orden i masterdata er simpelthen forudsætningen for ordentlig it-sikkerhed.

"I stedet for at pege fingre ad kommunerne fordi it-sikkerheden visse steder er mangelfuld, mener jeg, vi skal inspirere og motivere kommunerne til at få orden i deres masterdata. Når medarbejder- og organisationsdata bliver organiseret i en datahub, som bliver centeret for alle datastrømme ind og ud af de kommunale systemer, kommer der styr på de kritiske data og deres placering. Herfra kan kommunerne så gradvist begynde at knappe fx brugerstyringsløsninger på og få det fulde udbytte af dem, fordi de bliver drevet på et rent datagrundlag. Orden i masterdata er simpelthen forudsætningen for ordentlig it-sikkerhed."

Langeland Kommune er i fuld gang NECTAR er en intelligent platform, som integrerer og orkestrerer kom-

munale HR- og organisationsdata i en enkel og ensartet snitflade. Herfra udstilles data rent og korrekt, så kommunerne kan bruge dem i de kommunale fagsystemer, men også i brugerstyringsystemer.

Langeland Kommune er for nylig gået live med NECTAR-løsningen. Nu bliver data suget ud fra kommunens lønsystem og udstillet, så de øvrige systemer kan forbinde sig med platformen og hente data herfra.

"Vi har i ICY Security valgt en leverandør, vi tror på – en leverandør, som vi ved kender markedet indgående. Vi har sammen opnået nogle meget håndgribelige gevinster," fortæller Steen Bihl Nielsen, der er leder af Økonomi og Indkøb i Langeland Kommune. "Først og fremmest har vi fået skabt en datahub, som gør data tilgængelige på tværs af organisationen. Og så har vi fået bygget automatisering ovenpå løsningen, så vi også har kunnet sætte strøm til en række processer inde i systemerne, fx automatiske brugeroprettelser i Active Directory og postkasser i Exchange. Men det, vi er allermost begejstrede for, er, at vi helt automatisk får nedlagt brugere i AD'et, når de ikke længere er ansat i kommunen. Det løser nogle åbenlyse sikkerhedsudfordringer og reducerer antallet af manuelle arbejdsgange."

Uafhængigt af lønsystemer

NECTAR kan integrere med alle kommunale løn- og organisations-systemer. For eksempel er det ligegyldigt, om en kommune kører med SD Løn eller Opus – NECTAR er kompatibelt med begge dele. Og det har sine fordele, bl.a. når kommunerne skal i udbud med deres lønsystemer.

"Fordelen ved NECTAR er, at man ikke låser sig fast til et bestemt system. Jeg plejer at kalde NECTAR for en pegepind. Bruger kommunen det ene HR-system, peger NECTAR data mod det. Skifter kommunen så til et nyt system, ja, så sætter vi bare pegepinden til at pege på det. Det

NECTAR hjælper kommunen med at:

- bringe vitale data i HR-systemer, lønsystemer og organisationssystemer i spil i IT-økosystemet.
- definere entydige autoritative kilder til identitets- og organisationsdata.
- vedligeholde data ét sted og dermed effektivisere arbejdsprocesser.
- forenkle applikationsvedligehold, fordi der nu kun er én integration, der skal vedligeholdes.
- styrke compliance med GDPR.

giver kommunerne en høj grad af uafhængighed og fleksibilitet."

Med NECTAR er der kommet fokus på data frem for systemerne. Og det er berettiget, mener Kasper Ahrensburg:

"Mange kommuner har ikke det forkromede overblik over deres brugerstyringsrejse, og de ved faktisk heller ikke, hvordan de skal få det. Skal de investere i en af de førende løsninger i markedet, eller skal de køre open source? Der findes en myriade af løsninger, og jeg forstår ærligt talt godt, hvis kommunerne indimellem føler sig efterladt på perronen. NECTAR giver kommunerne et sted at starte i form af en datahub med mulighed for senere hen at tilvælge fx automatiseringsmodulet. Alt i alt ender de med at få ret meget værdi for en lille investering og har nu et rigtig godt udgangspunkt for deres rejse mod en mere moden brugerstyring."

Skab det rigtige fundament for kommunens brugerstyring

WEBINAR

Torsdag den 9. december
kl. 12:00

Læs mere og tilmeld dig på:
www.icysecurity.dk/nectarwebinar

Mens vi venter på.....

....En ny Fællesoffentlig digitaliseringsstrategi.

Regeringen nedsatte i foråret Digitaliseringspartnerskabet, som 1. oktober 2021 lancerede 46 anbefalinger til initiativer inden for digitalisering i et samarbejde mellem erhvervslivet og det offentlige. Jeg må indrømme jeg savner det næste skridt. Den Fællesoffentlige Digitaliseringsstrategi. Hvilke af de 46 initiativer bliver prioriteret højest? Det vil være godt at se en plan. Jeg glæder mig særligt over anbefaling 10 - "Stærkt digitalt fundament for den offentlige sektor", der er helt afgørende for at høste gevinsterne ved digitalisering.

....En ny national strategi for cyber- og informationssikkerhed. Den nuværende strategi udløber om et par måneder, og vi mangler en ny kommende strategi fra 2022 og frem. De seneste 15 måneder har 13 kommuner oplevet hackerangreb jf. en DR rundspørge. Hackerne bliver stadigt dygtigere. Vi skal følge trop for ikke at sakke bagud i våbenkapløbet. Jeg savner også et nyt NemLog-in3, som kommer til efteråret 2022. Og i særdeleshed en afklaring af implementeringen af NSIS-standard, den nye sikkerhedsstandard.

....En modreaktion. Magasinet KITA har denne gang et tema om "Rejsen mod Skyen". Jeg er fuld af beundring over, hvor hurtigt udviklingen går inden for offentlig digitalisering. Udviklingen med at lægge data i Skyen er gået rigtig hurtigt over de seneste tre-fire år, og når vi kigger tre-fire år frem fra

nu, så vil alle data befinde sig oppe i Skyen, hedder det. Til den tid findes der stort set ikke en dansk kommune tilbage med eget serverrum og traditionel hosted IT. Det er her jeg venter på en modreaktion.

Jeg vil gerne være lidt på tværs. Ikke i al almindelighed, men lige præcis her. Fordi når alle data lægges i Skyen, mister vi som kommuner noget af vores selvbestemmelse og selvstændighed. Der er forskel på at arbejde sammen i fællesskaber og deles om løsninger og så overlade kontrollen over data til en bestemt leverandør, der behandler data i Skyen. Det tror jeg vil gå op for flere og flere, og i den erkendelse af den sårbarhed, vil der måske komme en modreaktion. Jeg er ikke teknologistormer og imod udviklingen. Tværtom går jeg helt og fuldt ind for offentlig digitalisering. Men hvis leverandørerne ejer kontrollen over data eller sætter sig på data, så er det et tilbageskridt.

Det er vigtigt, at vi som kommuner ikke kæmper den kamp hver for sig. Men at vi arbejder sammen på tværs til gavn for skatteydernes penge og borgernes tillid til digitalisering.

Helt ny type talegenkendelse til danske kommuner

Teknologien har indhentet os, og vi kan erstatte de gamle redskaber som mus og tastatur og komme hurtigere i mål ved bare at tale til computeren.

Vores nye talegenkendelse genkender hurtigt og præcist, og er samtidig intuitiv og meget nem at gå til.

Profiltræning og dårlig genkendelse hører fortiden til

Teknologiske løsninger udvikles for at hjælpe medarbejdere, men en travl hverdag kan spænde ben for effektiv brug af teknologien, som i stedet ender med at skabe frustrationer. Den udfordring løser den nye talegenkendelse. Ny innovativ teknologi og nye algoritmer leverer hurtigere og bedre genkendelse. Den mere præcise rapportering betyder færre frustrationer for brugerne.

Brugerne er i gang med det samme

Glem derfor alt om langsommelig opstart og langvarig træning. Efter blot få minutters tale gengiver den nye talegenkendelse en tekst med 97-99 procents nøjagtighed. Det betyder skarp og præcis rapportering lige fra første anvendelse.

Kontakt Klaus Riisberg
for at høre mere.
T: 51 19 27 70
Klaus.riisberg@omilon.com

omilon
Vi frigør tid

Indhold

MAGASINET KITA | NOVEMBER 2021

LÆS
OM

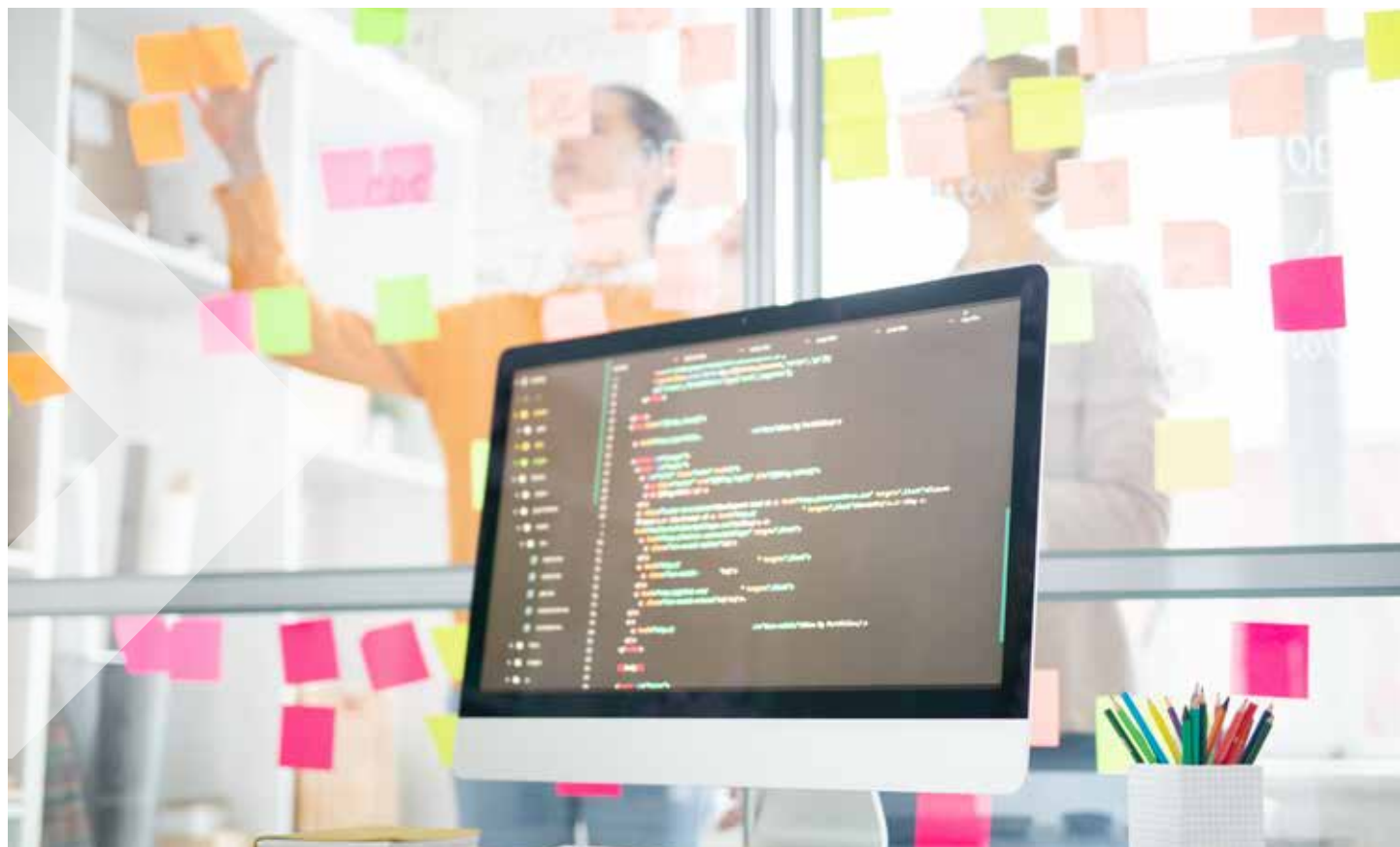
"Data skal sættes fri og ud at arbejde i realtid"	6
Borgerblikket begynder for alvor at rulle	10
Skodrobot suger Aarhus rent for cigaretskod	12
"Få overblik over jeres NSIS-implementering"	14
"Efterlyser mere præcise krav fra Digitaliseringsstyrelsen til lokal NSIS implementering"	16

TEMA - REJSEN MOD SKYEN 18

Store penge at høste ved at styre sin cloud	22
SKI låser Microsofts bebudede prisstigninger i ny fælleskommunal aftale	24
Cloudomsætningen vokser med raket fart	26
"Skyen driller inden for compliance og kompetencer"	28
Herlev Kommune rejser mod skyen	30
"Vil rejsen mod Skyen bare fortsætte?"	32
Herning sætter fagsystemet først	34
Et halvt år efter Schrems II: Leverandørerne må længere frem på banen	36

Fiberudrulningen sikrer de digitale motorveje	38
---	----

Fhv. KMD Direktør Eva Berneke:

“Data skal sættes fri og ud at arbejde i realtid”

Fhv. KMD-direktør Eva Berneke peger på tre af regeringens anbefalinger til fremtidens digitalisering som sine favoritanbefalinger. Fællesnævneren for de tre er, at data skal ud af siloerne og ud at arbejde i realtid til gavn for sektorer, virksomheder og kommuner.

“Klima- og sundhedsområdet” er to af de sektorer, som fhv. adm. dir. Eva Berneke, KMD, mener vil kunne blive løftet ved digitale investeringer på tværs af sektorerne. “Begge sektorer har milliarder og atter milliarder af data registreret i databaser, men rummer kun store gevinster i digitalisering, hvis data indsamles på tværs af forretningsområder og bliver brugt til gavn for mange flere,” siger Eva Berneke.

Eva Berneke har siddet med ved bordet, da regeringen i foråret inviterede digitale eksperter og topledere fra erhvervslivet, faglige organisationer, brancheorganisationer, Kommunernes Landsforening og Danske Regioner ind i maskinrummet i et Digitaliseringspartnerskab. 1. oktober 2021 lancerede Finansminister Nicolai Wammen (S) 46 anbefalinger fra dette arbejde.

Der er især tre af disse anbefalinger, som Eva Berneke brænder for at få ind i en ny fællesoffentlig digitaliseringsstrategi og få omsat til praksis.

Den første er anbefaling 27 på klima- og forsyningsområdet – som et led i de grønne investeringer og regeringens klimaambitioner frem mod 2030. Her efterlyser Eva Berneke velegnede data på vand-, varme og el-området, som måler forbruget i realtid og gør disse data tilgængelige for alle. Der er allerede positive

erfaringer med fjernaflæste elmålere. Men de fjernaflæste målere kan bredes ud til andre områder. Der mangler også integration over mod vind- og solenergi – og til ladestandere til el-biler.

Forudsætningen for at gøre det i praksis er data, men udfordringen i Danmark er, at der findes en masse datasæt, som der er begrænset adgang til.

“Det vil være til gavn for alle – ejere af forsyningsselskaber, kommuner, forbrugere og andre – hvis data fra disse målere bliver gjort tilgængelige, så vi kender forbruget og kan indrette vores adfærd efter det. Det gør vi ikke i dag. Data skal for eksempel ikke ejes af de enkelte el-selskaber. Data skal sættes fri, vi skal skabe transparens og vi skal indsamle data struktureret til gavn for samfund og forbrugere,” siger Eva Berneke.

I Regeringens anbefaling 27 hedder det: *“Data udgør driveren bag en intelligent grøn omstilling. På energi- og forsyningsområdet er der dog stor forskel på, hvor veludbygget dataopsamlingen er. Erfaringerne fra elsektoren viser betydelig værdiskabelse ved digital fjernaflæst adgang til målerdata. Øget adgang til data fra alle energi- og forsyningssektorer er afgørende for en effektiv grøn omstilling”.*

– fortsættes på side 8 >>>

3 OVERVEJELSER NÅR I SKAL MODERNISERE JERES IT-INFRASTRUKTUR

1

HVAD ER JERES BEHOV?

Der kan være mange forskellige resultater, man ønsker at opnå gennem modernisering. Det er derfor vigtigt at gøre sig klart, hvor ens behov ligger i forhold til modernisering af ens infrastruktur inden man påbegynder rejsen. Det siger sig selv. Men hvordan beskytter man på den ene side investeringen i den teknologi, der i årevis har udgjort fundamentet for kerneområderne, samtidig med at man på den anden side rækker ud efter de mange nye muligheder i clouden? Det handler om at ramme den gyldne balance mellem at bruge færrest mulige ressourcer og hente mest mulig forretningsværdi ud af hvert trin i de næste mange års bevægelse fra et primært on premise-baseret teknologilandskab til et mere og mere cloud-baseret teknologilandskab.

2

HAR I STYR PÅ SIKKERHEDEN?

Der er forskel på selv at have fuld kontrol over driften af it-infrastrukturen og på at overlade ansvaret til en global leverandør. I en hybrid it-styringsmodel kan man udnytte en global leverandørs massive investeringer i sikkerhed og compliance. Og så kan man få en lokal, dansk partner til at binde governance-strukturen sammen på tværs af hele systemporteføljen. Sikkerhedsbekymringer kan ofte stoppe organisationer i at bevæge sig mod cloud, men gøres det rigtigt kan ønsket om øget sikkerhed i stedet være en driver.

3

HVILKE IT-ROLLER SKAL I HAVE INTERNT?

Sammenlignet med vedligeholdelsen af on premise-teknologi, forudsætter anvendelsen af cloud-teknologi et andet kompetencesæt. Det samme persongalleri kan i princippet godt have ansvaret for transitionen, men det kan også være, at der er brug for andre tilgange og færdigheder. Under alle omstændigheder kalder overgangen fra on premise til cloud på en intern organisering, der kan sikre, at forretningens interesser bliver styrende for virksomhedens digitale retning og udviklingstempo, ligesom bevægelsen mod cloud ikke behøver betyde at man samtidig mister kontrollen.

LÆS MERE PÅ [KMD.DK/HYBRID-IT](https://kmd.dk/hybrid-it)

Sundhedsområdet

Danmark har, ifølge Eva Berneke, været frontløber på sundhedsområdet. Men det er digitaliseringen, der skal bringe det danske sundhedsvæsen tilbage i førerpositionen.

"Under Coronapandemien har vi oplevet en markant vækst i virtuelle konsultationer hos læger, og de digitale hjemmebesøg fra hjemmeplejen hos kroniske patienter. Antallet af digitale besøg steg op til 10 gange. Det er vigtigt, at vi ikke glemmer de gode vaner efter, at restriktionerne nu er ophævet. Det er også værd at nævne, at selv om de virtuelle besøg steg meget under pandemien udgør de stadig en forsvindende lille andel af det samlede antal besøg".

"Ligesom med Digital Post, hvor man siger digital først, skal man i sundhedssektoren sige virtuelt besøg først. Der er mange ressourcer at spare ved præventiv behandling og virtuelle besøg hos kronikere. Kroniske patienter bliver transporteret rundt til forskellige afdelinger med specialister, som koster samfundet mange penge. Det vil være et kvalitativt løft og et økonomisk potentiale i at digitalisere på tværs af sektorer – regioner og kommuner – og gøre data tilgængelige i sektorerne. Jeg mener, vi kigger ind i en fremtid med kortere hospitalsindlæggelser og længere pleje og genoptræning i folks hjem, når det er det rigtige for patienterne," siger Eva Berneke.

I Regeringens anbefaling 22:

"Øget data- og teknologianvendelse skal gøre sundhedsvæsenet markant mere effektivt, proaktivt og nærværende for borgerne. Indsatsen skal i første omgang fokusere på behandlingsområder med særligt potentiale, f.eks. kræftbehandling, ortopædkirurgi og store kronikerområder samt typiske opgaveområder såsom diagnosticering, administration og pleje, hvor kunstig intelligens og robotteknologi tilbyder stort potentiale for kvalitetsforbedringer og effektivisering"

Samtykkeportalen

Den tredje anbefaling er, ifølge Eva Berneke, Samtykkeportalen. Under Coronapandemien hvor det digitale samfund fik et løft, var digitale services som medicinkort.dk og Minsundhed.dk og Sundhed.dk gode eksempler på offentlige services, hvor borgerne kan se, hvilke data det offentlige har om den enkelte borger.

Med en kommende "Samtykkeportalen" vil borgeren kunne sætte flueben ud for de områder, hvor borgeren tilkendegiver, hvem der har lov til at kigge på disse data i behandlingsøjemed. Det vil sige borgeren kan skelne mellem at give fuldt samtykke, delvist samtykke eller helt trække sit samtykke.

"Det gælder ligesom på bloddonorområdet. Her kan en bloddonor trække sit samtykke tilbage, hvis han eller hun ikke ønsker at være bloddonor længere. Jeg mener, Samtykkeportalen er en væsentlig anbefaling, som øger det enkelte individs muligheder for at have indflydelse på, hvilke data som det offentlige har om os og hvilke data, der er adgang til for en offentlig medarbejder".

Eva Berneke mener, det vil tage et par år at opbygge portalen og at den bør ligge i borger.dk eller i Digitaliseringsstyrelsen.

I Regeringens anbefaling 16:

"Der skal udvikles en fælles infrastruktur for samtykke, som skal gøre det nemmere og tryggere for borgere, virksomheder og myndigheder at få overblik over og administrere samtykker, f.eks. til udveksling af personoplysninger, i en fælles digital løsning."

<<<

Formålet er at fastholde Danmark som et digitalt foregangsland og udstillingsvindue, som kan sikre fremtidig dansk vækst og eksport af digitale løsninger og teknologi. Partnerskabet leverer med sine 46 anbefalinger sit bud på en strategisk retning for den videre digitalisering af Danmark.

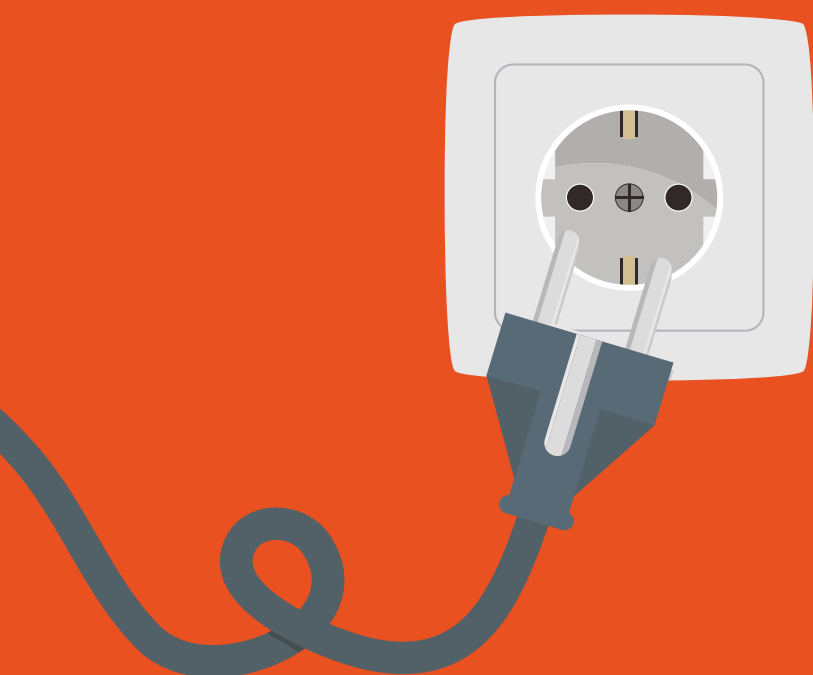
” Det vil være til gavn for alle – ejere af forsyningsselskaber, kommuner, forbrugere og andre – hvis data fra disse målere bliver gjort tilgængelige, så vi kender forbruget og kan indrette vores adfærd efter det. Det gør vi ikke i dag. Data skal for eksempel ikke ejes af de enkelte el-selskaber. Data skal sættes fri, vi skal skabe transparens og vi skal indsamle data struktureret til gavn for samfund og forbrugere.

Fhv. KMD direktør Eva Berneke (yderst til venstre på billedet)

INFRASTRUKTURENS ONBOARDINGSPROGRAM

KOM GODT I GANG OG I MÅL MED INTEGRATION
TIL DEN FÆLLESKOMMUNALE INFRASTRUKTUR

LÆS MERE PÅ [DIGITALISERINGSKATALOGET.DK](https://digitaliseringskataloget.dk)

KOMBIT

Kommunernes it-fællesskab

Borgerblikket begynder for alvor at rulle

I år arbejdes der med at få data fra jobcentrene ind i systemet, så borgerne kan se dem i "Mit Overblik" på borger.dk. Pilotforsøg med at vise journal-notater fra arbejdsmarkedsområdet sættes nu i gang. It-mæssigt er den største udfordring at få kommuneres fagsystemer til at levere data ind på den rigtige måde.

Borgerblikket, løsningen der gør det muligt for kommunerne at vise data til borgerne på "Mit overblik" på borger.dk, begynder nu for alvor at rulle. De danskere, der har ærinder med kommunerne, kan i dag i overskriftform få et overblik over udvalgte sager og ydelser, de modtager og historikken omkring dem.

I år arbejdes der med at få oplysninger fra jobcentrene ind i systemet. Alt sammen er det kommunernes bidrag til Mit Overblik, der skal give borgerne øget indsigt i deres ærinder med det offentlige. I sidste instans skal korrekte data og bedre transparens øge borgernes tillid til den offentlige forvaltning. Der kommer løbende flere kommunale sagsområder på Mit Overblik frem mod 2024.

Man er endda ifølge digitaliseringskonsulent i Kommunernes Landsforening, Marie Madsen, nået så langt, at der sættes pilotforsøg i gang i samarbejde med Aalborg Kommune, hvor man vil afprøve at vise journalnotater fra arbejdsmarkedsområdet for borgerne. IT-mæssigt handler det om at få journalerne vist på måder, der giver mening for borgerne. Forvaltningsmæssigt er det selvsagt en delikat øvelse.

Her bliver det store arbejde forventeligt at sikre, at datakvaliteten og journaliseringspraksis er så god, at borgerne forstår de oplysninger, de får fra forvaltningen. "Men det er en proces, som mange kommuner allerede

er i gang med. Ikke alene af hensyn til Mit Overblik, men fordi åbenhed og behovet for at arbejde på tværs af forvaltningen i forvejen medfører forandringer i journaliseringspraksis".

Drivkraften bag Borgerblikket

Det er et politisk ønske om at give borgeren bedre overblik og indsigt i egne data, der har været driver for at igangsætte Mit Overblik og som fortsat gør, at der arbejdes på at vise flere data for borgeren. I økonomiaftalen mellem kommunerne og staten for 2021, forpligter kommunerne sig til i løbet af i år at indlægge data fra jobcentrenes fagsystemer, og i løbet af 2022 er det aftalt, at kommunerne skal vise data fra bl.a. social og sundhed samt ældreområderne. På samme vis forpligter de statslige parter sig til løbende at udstille data på Mit Overblik.

I forlængelse af, at det offentlige nu åbner mere op, er håbet – som en sideeffekt – at jo mere relevant information borgerne selv kan finde på

Det er vigtigt at forklare fagsystemfolkene, at ideen med Borgerblikket ikke er at gøre sagsbehandlingen mere besværlig og administrativ. Det handler mere om at understøtte samarbejdet med borgeren og mellem forvaltninger.

Chefkonsulent Jakob Volmer, KOMBIT

I kraft af den Fælleskommunale Infrastruktur har vi adgang til stadig flere kommunale data om borgerne, som vi nu har kunnet vende ud mod borgerne.

Marie Madsen, KL.

Mit Overblik, jo mindre oplever borgerne et behov for at søge aktindsigt i deres egne sager hos kommunen. Det er dog endnu ikke muligt at se, om Mit Overblik har eller kommer til at have den effekt.

Digital infrastruktur er vigtig

Chefkonsulent Jakob Volmer, KOMBIT og Marie Madsen, KL, understreger begge, at hele øvelsen omkring Borgerblikket kun har kunnet lade sig gøre, fordi kommunerne i dag har den fælleskommunale Infrastruktur, som er samlingspunktet for al deling af de kommunale data.

”I kraft af den Fælleskommunale Infrastruktur har vi adgang til stadig flere kommunale data om borgerne, som vi nu har kunnet vende ud mod borgerne,” forklarer Marie Madsen.

IT-mæssigt er den største hurdle at få kommunernes fagsystemer til at levere de rigtige data ind på den rigtige måde i infrastrukturens indekser, så data bliver brugbare for borgerne. Tilslutningen af det enkelte fagsystem sker i samarbejde mellem leverandøren af systemet, en pilotkommune og KOMBIT og afsluttes med en compliance-test, hvorefter tilslutningen kan rulles ud i de øvrige kommuner med samme fagsystem.

I kommunerne bruges der f.eks. fem forskellige dokumenthåndterings-systemer, (ESDH) fire omsorgssystemer (EOJ) to jobcentersystemer og to systemer til pladsanvisning.

Det er data fra disse systemer, som leveres til indekser, hvorfra oplysningerne via Borgerblikket bliver udstillet på Mit Overblik.

Det er en lang rejse før den kommunale del af Mit Overblik bliver komplet, og der vil løbende komme nye behov for yderligere data. Men der er et ønske om, at de væsentligste og mest relevante data vises for borgeren, så borgeren får det fulde overblik over deres ærinder med kommunerne og generelt det offentlige. Med til overblikket hører også, at man kan se, at der IKKE findes en sag eller en udbetaling, og det kan man kun være sikker på, hvis alle relevante data er udstillet, hvis de findes. Det er derfor integration til alle de relevante fagsystemer er så vigtig.

Flere gevinster

Samtidig er der en række fordele ved at få data i indekserne, ikke kun for borgerne, men også for kommunernes sagsbehandlere og borgerservice-medarbejdere, der i SAPA, (Sags- og Partsverblik) systemet har adgang til et hurtigt overblik over engagementet med den enkelte borger – naturligvis filtreret efter rettigheder til adgang til data. Data fra indekserne

udstilles også via FLIS (Fælles Ledelsesinformation), hvor de standardiserede data fra indekserne giver kommunerne mulighed for at lave statistik og prognoser baseret på data fra hele landet og ikke bare den enkelte kommunes egne data.

Endelig ser KOMBIT også en stigende interesse fra leverandørerne i at levere data, da det giver dem mulighed for at udvikle nye værdiskabende løsninger for deres kommunale kunder og borgerne.

Infrastrukturen med standarder for adgangsstyring, organisation og dataklassifikationer gør det også muligt for mindre leverandører at tilbyde løsninger, som bygger ovenpå den fælleskommunale Infrastruktur. Dermed slipper de for at skulle bygge hele fundamentet selv.

KOMBITs opgave i forbindelse med at få data på infrastrukturen og f.eks. vist i Mit Overblik er at guide og vejlede kommunerne i deres dialog med leverandørerne og give kommunerne værktøjer til at løse opgaven.

Her foregår dialogen med den projektansvarlige i kommunen, en person, der ofte både er ansvarlig for Borgerblikket og SAPA.

Borgernes data

Ifølge Jakob Volmer er det afgørende for projektlederne, at de har en god dialog med de fagsystemansvarlige så implementeringen glider lettere.

”Det er vigtigt at forklare fagsystemfolkene, at ideen med Borgerblikket ikke er at gøre sagsbehandlingen mere besværlig og administrativ. Det handler mere om at understøtte samarbejdet med borgeren og mellem forvaltninger. Der ligger som regel en oprydningsopgave i at tilslutte et fagsystem, som selvfølgelig kan være både besværlig og tidskrævende. Men det er vores opfattelse fra de kommuner, der har været igennem det, at det i sig selv kan være en nyttig proces at gennemgå. På længere sigt ligger den store forandring i at tænke på registrerede data som borgerens egne, og på formuleringer i journalnotater som noget, der også giver mening for borgeren det handler om og ikke alene kollegaen,” siger han. Kommunerne betaler 4,70 kr. pr. borger pr. år over fem år til at implementere ”Borgerblikket” i kommunerne og til at udvikle, drifte og videreudvide løsningen, så der løbende kan udstilles data fra flere kommunale forvaltningsområder

Fagsystem	Mål ultimo 2021	I drift Q3 2021)	Aftalt (Q4 2021)	Endnu ikke aftalt
Jobcenter (2 løsninger)	98	59	22	17
ESDH (5 løsninger)	98	43	29	26
EOJ (4 løsninger)	30	4	29	65

**KUNSTIG
intelligens**

Skodrobot suger Aarhus rent for cigaretskod

En af de nye store trends på Digitaliseringsmessen 21 i Odense i september var kunstig intelligens. Her stod den så midt i al mylderet. Skodrobotten. Aarhus Kommune lider under at have rigtig mange cigaretskod smidt rundt på gader, stræder, parker, skove og strande. Nu må det være nok. Den nye skodrobot er den første af sin art. Den baserer sig på kameraer og en algoritme og lærer i første runde, hvordan et cigaretskod ser ud. Den skal i gang med at suge Aarhus rent for cigaretskod. Den intelligente robot giver dataunderstøttet indsigt i folks dårlige vaner med at smide affald og hjælper derved med til at kortlægge affaldssteder i byen.

Hvis der skal ryddes helt op, skal Aarhus sende mange skodrobotsugere afsted for at få suget byen ren.

Chef for ITK Bo Fristed, Aarhus Kommune, fortæller, at EU har vedtaget en lov, der giver kommunerne ret til at sende regningen for at samle cigaretskod op tilbage til cigaretproducenterne.

Som en venlig hilsen om, at kommunen har en udgift med at rydde op efter tobaksindustriens kunder. Kommunerne skal forholde sig til i den kommende tid, om de vil gøre brug af EU's lovgivning. Aarhus Kommune bruger årligt 3,5 mio. kr. på at gøre rent efter cigaretskod.

MOST COMMITTED PARTNER

vmware® NORDIC PARTNER AWARD

Vi har vundet VMwares Nordic Partner Award 'Most Committed Partner'. En titel vi har fået for vores dedikation og hårde arbejde. Men rejsen stopper ikke her, for det kribler konstant i vores fingre for at hjælpe flere kunder med at styrke og sikre deres IT-infrastruktur.

Nysgerrig efter at vide mere?

Læs mere på conscia.dk

Flemming Engstrøm, Engstrøm Consulting:

“Få overblik over jeres NSIS-imp

Når det nye NemLog-in3 i november 2022 åbner for tilkobling af lokale IdP-løsninger, skal alle kommuner have en revisorerklæring, som bekræfter at den opfylder de tekniske og organisatoriske krav i NSIS (National Standard for Identiteters sikringsniveau) standarden.

Den nye sikkerhedsstandard NSIS er en del af et kommende MitID, der afløser NemID i efteråret 2022.

Konsulent Flemming Engstrøm, Engstrøm Consulting, siger, til it- og digitaliseringscheferne i kommunerne, at de ikke vinder noget ved at vente med at få kommunen NSIS-godkendt, da opgaven med at få den lokale revisionsgodkendelse af NSIS kan være langt mere ”omfattende, kompleks og udfordrende” end man umiddelbart forudser. ”Opgaven har det med at vokse efterhånden, som man får sig gravet ind i problemstillingerne,” siger Flemming Engstrøm.

Før sommerferien kom det frem, at NemLog-in3 blev forsinket med et år – til efteråret 2022. NemLog-in3 er den broker, der godkender, at den kommunale bruger, som vil logge sig på en fællesoffentlig løsning, også er den rigtige identitet.

DSD

Flemming Engstrøm har på vegne af DSD – Den Storkøbenhavnske Digitaliseringsforening, der består af 11 kommuner i den københavnske omegn - rådgivet Albertslund og Dragør kommuner, og har på den

baggrund udarbejdet vejledningsmateriale til de øvrige kommuner i samarbejdet.

Kommunen skal have en it-løsning, som lever op til de tekniske krav NSIS-standardens beskriver. Albertslund Kommune har valgt OS2-løsningen fra Digital Identity, som er en Open Source løsning, og Dragør Kommune har valgt løsningen fra Signaturgruppen. De to kommuner er valgt, fordi de har valgt løsninger, som repræsenterer de fleste DSD-kommuner.

De tekniske løsninger er velfungerende og leverandørerne har gjort et stort arbejde for at sikre NSIS-compliance, og at stille den rette dokumentation for løsningens compliance til rådighed for kommunerne. Denne del er uproblematisk når man har indgået aftalen med leverandøren.

Det er den organisatoriske implementering af NSIS som er "omfattende, udfordrende og kompleks", ifølge Flemming Engstrøm.

Men når kommunerne har fået revisionserklæringen – altså godkendelsen – er der også store fordele forbundet med NSIS, idet den enkelte kommunale medarbejder kan bruge det samme password til alle fællesoffentlige løsninger.

Men udskydelsen af NemLog-in3 bør ikke føre til udskydelse af det lokale projekt, istedet bør man bruge tiden til at få lavet en ordentlig organisatorisk implementering.

"Den organisatoriske implementering af NSIS fylder mere end man tror. Hele compliancedelen i NSIS, hvor alt skal dokumenteres, vil komme bag på mange. Compliance kræver dokumentation af jeres praksis for hvert af NSIS-kravene i form af politikker, procedurer, dokumentation for hvad man har gjort, og ledelsessystemer som følger op på det. Det er et betydeligt større arbejde, end man umiddelbart tror, da det involverer flere afdelinger i kommunen. Derfor er mit budskab til kommunerne, at der ikke er noget vundet ved at vente med at få det fornødne overblik over NSIS-implementeringen. Tværtimod er det en god idé at få overblikket nu, fordi man så kender vejen til revisorerklæringen," siger Flemming Engstrøm.

Opgaven har det med at vokse efterhånden, som man får sig gravet ind i problemstillingerne.

Flemming Engstrøm, Engstrøm Consulting.

plementering"

Lokal IdP

De fleste kommuner har erkendt de fordele, der vil være ved, at kommunen selv kan udstede digital-ID til egne medarbejdere, som opfylder NSIS-standardens. Det vil i praksis betyde, at kommunens brugere kan logge sig ind på de fællesoffentlige løsninger med deres AD-brugernavn og password suppleret med f.eks. en kode via en app eller en tokenkey.

NemLog-in3

NemLogin3 bliver den nye fælles broker for erhvervsidentiteterne. En kommunal bruger logger sig ind i en fællesoffentlig løsning med NemLog-in3. Det er Nemlogin, som sikrer, at brugeren er den, vedkommende siger han eller hun er. Når kommunen anvender en lokal IdP, sender Nemlogin brugeren videre til den, og brugeren logger så ind der.

Compliance opgaven

Der åbnes ikke for forbindelsen mellem NemLog-in3 og kommunens IdP, før kommunen har indsendt en ansøgning til Digitaliseringsstyrelsen, som er vedlagt en revisorerklæring, der viser, at man har implementeret NSIS tilfredsstillende. Kommunen skal altså bevise, at man er NSIS compliant.

It-chef Jan Jansen, Dragør:

”Efterlyser mere præcise krav fra Digitaliseringsstyrelsen til lokal NSIS implementering”

It-chef Jan Jansen, Dragør Kommune, efterlyser mere klare krav fra Digitaliseringsstyrelsen om, hvad det er for en opgave, som de eksterne revisorer skal løse i kommunerne med den lokale NSIS-implementering. Når det nye NemLog-in3 i november 2022 åbner for tilkobling af lokale IdP-løsninger, skal alle kommuner have en revisorerklæring, som bekræfter at den opfylder de tekniske og organisatoriske krav i NSIS (National Standard for Identiteters sikringsniveau) standarden.

IT-chef Jan Jansen Dragør har i mange måneder været pilotkommune i Den Storkøbenhavnske Digitaliseringsforening i forbindelse med den lokale NSIS-implementering. IT-afdelingen har allerede nu brugt op mod 500 timer inden pre-audit, som kommer før den endelige revisionserklæring. At opnå godkendelse af NSIS standarden, er reelt en proces, der også omfatter ISO 27001 compliance – den internationale standard for informationssikkerhed. Det er ikke nok, at kommunen kun har egne nedskrevne regler. Revisionserklæringen omfatter også, at kommunen skal dokumentere, at den overholder principperne i ISO27001. Det er i virkeligheden her det store skifte er. Digitaliseringsstyrelsen kræver, at der er en godkendt opkobling mellem det lokale IdP (tidligere medarbejdersignatur red.), der overholder NSIS-standarden, som via NemLog-In3 sikrer opkoblingen til de fællesoffentlige systemer. Det skal være på plads for at få en revisionserklæring.

”Jeg efterlyser mere klare krav fra Digitaliseringsstyrelsen om, hvad det er for en opgave revisorerne skal løse i kommunerne. Jeg synes, det er for meget op til det eksterne revisionsfirma om at definere, hvad vi skal aflevere, før vi kan få den nødvendige revisionserklæring. Det havde været nemmere og mere konkret for os, hvis Digitaliseringsstyrelsen havde stillet klare krav til os, hvad der skal til for, at vi har opfyldt kravet,” siger Jan Jansen.

Han understreger, at kritikken ikke retter sig mod revisionsfirmaerne, da de løser en bunden opgave, men snarere mod de ”vage formuleringer” i grundlaget for NSIS, som skaber rum for fortolkninger. Og som er en væsentlig årsag til, at opgaven med NSIS-implementeringen trækker tænder ud i it-afdelingen.

Risikobaseret tilgang

Det er den risikobaserede tilgang til NSIS, der levner plads til fortolkningerne. Det betyder, at den enkelte kommune, som implementerer NSIS-løsningen skal finde sin egen risikobaserede tilgang. F. eks. er det et krav, at kommunen skal have en ”høj tilgængelighed” til løsningens selvbetjeningsportal.

Jeg efterlyser mere klare krav fra Digitaliseringsstyrelsen om, hvad det er for en opgave revisorerne skal løse i kommunerne. Jeg synes, det er for meget op til det eksterne revisionsfirma om at definere, hvad vi skal aflevere, før vi kan få den nødvendige revisionserklæring.

IT-chef Jan Jansen, Dragør Kommune.

Fakta DSD:

Der er fem kommuner der benytter signaturgruppens løsning: Høje Taastrup, Hvidovre, Dragør, Ishøj og Brøndby.

Digital Identity, som er med i OS2 fællesskabet, benyttes af Albertslund, Vallensbæk, Herlev, Solrød og Glostrup.

Jan Jansen: ”Det er op til den enkelte myndighed at definere, hvad ”høj tilgængelighed” betyder. Det har vi i Dragør Kommune valgt at fortolke på den måde, at der er adgang fra internettet og at det er tilgængeligt 24 timer i døgnet. Men det kan godt være anderledes i en anden kommune. Så høj tilgængelighed betyder ikke nødvendigvis, at der skal være åbent 24 timer i døgnet, men om kommunen har været igennem de overvejelser og kommet frem til, hvordan de vil løse det. Det er op til kommunen selv at finde svarene”.

I DSD har foreningen et grundlag om at medlemskommunerne skal lære af hinanden. Det gælder således også for de to medlemskommuner Dragør og Albertslund, der har lagt ryg til NSIS som pilotprojekter med at dele deres viden med de ni øvrige kommuner i DSD. Dragør har valgt it-løsningen fra Signaturgruppen, mens Albertslund har valgt Open Source løsningen fra OS2/Digital Identity.

Flemming Engstrøm: ”De to projekter, jeg har gennemført med Albertslund og Dragør, er på vegne af DSD om at støtte de to kommuner med implementeringen af NSIS og lave en implementeringsvejledning, som deles med de øvrige kommuner i samarbejdet.”

Jan Jansen: ”Det er stadig revisionen, der trækker stregen i sandet. Det er de vage formuleringer i NSIS-standardens, der gør det svært for os som kommuner. Nu har vi forholdt os til de formuleringer og fundet frem til vores løsning i Dragør. Vi har testet vores it-løsning for at dokumentere processer og arbejdsgange, men det er stadig op til det eksterne revisionsfirma, om de vil give os revisorerklæringen på det foreliggende grundlag,” siger Jan Jansen.

It-revision

Kommunerne får en gang årligt gennemført en finansiell revision af deres it-systemer. Jan Jansen havde gerne set, at NSIS-revisionen var blevet en del af den finansielle revision. Det er ikke tilfældet. Med NSIS kommer der en ny selvstændig årsberetning, som skal påtegnes af et eksternt revisionsfirma for at kunne beholde driften af it-løsningen for oprettelse og vedligeholdelse af medarbejdernes digitale identiteter, som kobler sig på de fællesoffentlige it-systemer.

”Det havde været en fordel, hvis NSIS revisorerklæringen var blevet sat ind i den finansielle revision. Nu skal vi i stedet for have en selvstændig NSIS-revisionserklæring, der holder et år ad gangen. Det ville have været nemmere, hvis det var sat sammen med den finansielle revision som godkender procedurerne og de økonomiske beregninger i it-systemerne,” siger Jan Jansen.

Rejsen mod Skyen

Data i Skyen og adgang til data fra en hvilken som helst enhed der har internetadgang. Software as a Service. Det er i al korthed, hvad rejsen mod Skyen handler om.

Ifølge SKI brager kommunernes investeringer i cloudløsninger opad. Aftalen 02.19 er nu det tredjestørste forretningsområde i SKI.

Rådgivningsfirmaet Kostner, som rådgiver kommuner om Skyen, siger, at der er mange penge at spare ved at styre sin cloudportefølje. Herlev Kommune som er gået all-in i rejsen mod Skyen og som er kunde hos Kostner, taler om væsentlige besparelser ved at bruge anbefalingerne fra Kostner.

To andre kommuner – Herning og Favrskov – siger derimod, at de ikke er helt så betagede af rejsen mod Skyen, og at de kun går i Skyen, når det skaber værdi i kommunen.

Og mange kommuner slås stadig med eftervirkningerne af EU-domstolens Schrems II afgørelse fra juli 2020. Leder af Digita-

lisering & Forretningsudvikling Jens Kjellerup, Ballerup Kommune, siger at "Kommunerne stadig har Sorteper". "Det kan være, at jeres udviklere sparer nogle timer ved at kunne lave en autodeployment til Amazon AWS, Microsoft Azure og lignende, men jeres kunder i kommunerne kommer hver og en til at bruge tid på de mange ekstraopgaver jeres anvendelse af usikre (læs amerikansk ejede) cloudtjenester medfører".

**Læs temaet
om rejsen mod
Skyen på
siderne
22-37**

Fem gode råd til at holde fokus på de menneskelige faktorer i IT-projekterne

- 1 Husk altid: IT er til for mennesker – ikke omvendt.
- 2 Inddrag brugerne i processen hele vejen – og lyt til deres budskaber.
- 3 Din faglighed og viden er én ting. Noget andet er at kunne få andre med på rejsen.
- 4 Forandringer udfordrer mennesker. Derfor er det altid en proces, der tager tid.
- 5 Diversitet i projektteamet er med til at sikre, at alle ikke tænker ens.

Tabletten er modnet: Et godt læringsværktøj til alle klassetrin

Tablets har længe været på skoleskemaet, men med udbredelsen af Chrome OS og direkte adgang til skyen er tablettens potentiale endelig forløst. Det har gjort eleverne i Egedal Kommune mere produktive og givet lærerne bedre overblik, fortæller afdelingsleder for Distriktsskole Stenløse.

For 10 år siden købte regioner og kommuner stort ind af tablets, som skulle erstatte de ofte forældede pc'er på landets skoler. Eleverne elskede deres nye tablets, men ikke alle undervisere forstod, hvordan de skulle bruges, og de var svære at administrere. I dag findes der tablets med Chrome OS, som er utroligt nemme at administrere, og skolerne får et langt større udbytte af de digitale skærme, som den teknologiske udvikling og forbedrede læringsportaler har ført med sig, fortæller Jesper Knoop-Henriksen, Head of Education Denmark, Iceland & Baltics, Google:

"Det er blevet betydeligt lettere at være it-ansvarlig på grund af adgangen til skyen og gratis sikkerhedsopdateringer til Chrome OS. Data gemmes direkte i skyen, men det er samtidig muligt at gemme og arbejde lokalt på en Chrome OS-tablet. På den måde har eleverne konstant adgang til deres data – uanset om de er online eller offline – og kan uden problemer arbejde videre på en ny enhed, hvis de glemmer deres tablet derhjemme."

Perfekt til de yngre klassetrin

Fordelene kender de alt til i Egedal Kom-

mune, hvor eleverne i 4. til 10. klasse over de sidste fem år har været udstyret med og arbejdet på Chromebooks.

”Vi har god erfaring med brug af Chromebooks i mellemtrin og udskoling, og mange lærere har henvendt sig med et ønske om at udvide tilbuddet til også at gælde elever fra 0. til 3. klasse. De yngste børn i har dog svært ved at håndtere en Chromebook, så dem har vi fået mulighed for i stedet at udstyre med tablets, som har samme styresystem og fordele, men er enklere at bruge,” siger Franz Igwebuike, Afdelingsleder Distriktsskole Stenløse, og uddyber:

”Dermed ikke sagt, at det ikke er en stor forandring for mange lærere og pædagoger at skulle bruge en anden type device, end de har været vant til. Derfor har vi aftaler med Google Education Denmark om at afholde kurser for lærere og pædagoger for at understøtte deres undervisning,” uddyber Franz Igwebuike.

Til formålet har Egedal Kommune leaset 500 stk. nye Lenovo Chrome Tablet 10e af Atea, som bliver fordelt blandt eleverne på kommunens 10 skoler. Aftalen med Egedal Kommune stammer fra et tidligere udbud, men Atea har sidenhen vundet retten til at sælge tablets, tilbehør, finansiering

samt service- og konsulenttydelser til stat, regioner og kommuner via SKI 50.43-tabletaftalen.

”Det er blevet betydeligt lettere at være it-ansvarlig på grund af adgangen til skyen og gratis sikkerhedsopdateringer til Chrome OS.”

*Jesper Knoop-Henriksen, Head of Education
Denmark, Iceland & Baltics i Google*

Specielt designet til undervisningsbrug

Kommunens indkøbte tablets ligner ikke dem, vi har liggende derhjemme, men er specielt designet til skolebrug. Alle er de udstyret med beskyttende covers, så de kan tåle at blive tabt eller smidt ned i en skoletaske. Det medfølgende tastatur er vandafvisende, og alle tasterne sidder særligt godt fast, så eleverne ikke kan pille dem af. Det indbyggede batteri holder til 16 timers brug, og der medfølger en pen til at skrive direkte på skærmen. Og så er de brugervenlige, har et højt sikkerhedsniveau og er ikke mindst hurtige, fortæller Flemming Mårtens, Senior Product Manager hos Lenovo.

Skønt man i Egedal Kommune kun lige har pakket de nye tablets ud, har man store forventninger til det nye udstyr: ”Det er en stor fordel,

at vi nu kan bruge samme styresystem på tværs af hele skolesystemet, ligesom vi let kan styre, hvad eleverne må og ikke må på deres enheder. De sidste fem år har vist, at børnene er blevet mere produktive, og underviserne er glade for det gode overblik, som er blevet muligt, nu hvor alt er digitalt.

Sidst men ikke mindst har vi bemærket, at de digitale værktøjer i særligt høj grad har gavnet elever i læsevanskeligheder, som nu har fået ekstra værktøjer, der kan hjælpe dem i dagligdagen. Det er utrolig positivt,” siger Franz Chinekezi Igwebuike, der er afdelingsleder for Distriktsskole Stenløse.

Chrome Tablet 10e er en tablet på 10 tommer, der er robust nok til at klare hverdagen i klasseværelset.

Kostner:

Store penge at høste ved at styre sin cloud

De kommunale kunder, der styrer priserne for cloudporteføljen, sparer op til 50 pct. af udgifterne til leverandøren sammenlignet med de kommuner, der ikke styrer porteføljen. Det viser data fra rådgivningsfirmaet Kostner, der har specialiseret sig i rådgivning af offentlige og private kunder.

Der er store penge at hente for kommuner, der styrer deres clouds-service. Prisforskellen er op til 50 pct.

Chief Innovation Officer, CINO, Mikkel Næsager, Kostner: "Det handler om at styre sin portefølje. Når en medarbejder holder op, skal du stoppe eller reducere licensen. Hvis du har it-udviklere, der udvikler nye services i kommunen, skal du sikre, at du får ryddet op efter dem. Har Sosu-assisterne de rigtige softwarepakker til rådighed, eller er de lidt for avancerede. It- og digitaliseringscheferne skal virkelig styre dette rigtigt, så er der mange penge at hente"

Mikkel Næsager fra rådgivningsfirmaet Kostner har et godt råd til alle it- og digitaliseringschefer. "Køb ikke mere, end du har brug for". Det lyder måske banalt. Men Mikkel Næsager oplever tit det modsatte. At folk køber lidt mere end de har brug for mod at få mere rabat på fremtidige indkøb.

"Det der er vigtigt med dette budskab, er, at it- og digitaliseringschefen tager styringen over sin egen cloudportefølje og forbrug i forvaltningen af deres indkøb, frem for at lade sig lokke af leverandørernes argumenter," siger CINO Mikkel Næsager, Kostner, som han stiftede i 2017 og siden har

solgt en del af til eksterne investorer.

”Vi ser samme tendens hos alle kunder – private som offentlige. Vi opfordrer alle kunder til at styre porteføljen. Når de køber større software-pakker hos eksempelvis Microsoft, sker det i forventning og ønske om, at de får brug for disse intelligente services fremover. Derved kommer de til at binde sig til services, som de ikke kommer til at bruge eller udnytte med det samme. Det er dyrt. Mange kunder lade sig lokke af de tre pct. ekstra rabat, som de kan forhandle sig frem til med leverandøren. Derfor er mit budskab forvaltning frem for forhandling. Det samme gælder på infrastruktur. Hvis de reserverer cloudservices, kan vi se rabatter på op til 60 pct. hos leverandøren på f.eks. Azure VM'er. Det vil sige du får langt mere rabat ved løbende at opgradere til dit faktiske behov,” siger Mikkil Næsager.

Markedet

Kostner indsamler data om licenser og priser og har derfor et stort detailkendskab til cloudmarkedet. En af Kostners konklusioner er, at cloudleverandørernes services ikke bliver relativt billigere over tid. Tværtom ligger prisniveauet ret konstant.

Mange it- og digitaliseringschefer kigger på driften af deres interne it-systemer som drives af kommunens egen it-afdeling eller hos en ekstern leverandør. Men med cloududviklingen leveres stadig flere løsninger som softwareservices via internet og ikke på en dedikeret server på kommunens adresse. Derfor vil tendensen også være, at stadig flere data ligger i skyen. It- og digitaliseringscheferne i kommunerne oplever det som et pres på at lægge flere data i skyen. Samtidig fører det til stigende priser.

”Selv meget store virksomheder kan ikke forhandle mere end 10 pct. i rabatter på cloudservices, mens det ikke er unormalt med op til 40 pct. rabat på en SQL Server licens som on-premises. Der er langt lavere rabat på disse treårige cloudaftaler. Så jeg kan godt forstå at it- og digitaliseringschefer oplever presset fra forskellige fronter.

Mikkil Næsager, Kostner.

Tre drivere

Ifølge Mikkil Næsager er der tre drivere til dette pres. Dels kommer det et pres indefra – fra it-udviklerne i kommunen. Hvis de ønsker en database til at teste nye services på, så kræver it-udviklerne, at det går hurtigt og kan afvikles her-og-nu og at der ikke er begrænsninger i kapaciteten. Frihed, fleksibilitet og hurtighed er kravene fra it-udviklerne. Det kalder han ”pull” kræften. Det er de unge og de hurtige. Det er fremtiden. Der tænkes ikke meget på omkostninger.

”Du har et eksternt pres fra markedet. Det vi oplever som Moores lov. Du skal have noget nyt ”jern”. Men kommunen har måske ikke nok workload og ikke nok ansatte teknikere til, at det kan betale sig for kommunen at købe og drive det selv. Hvis it-afdelingen skal yde service på storage, på netværk og databaser og have åbent 24-7, så hjælper det ikke at du har to-tre teknikere. Du løber tør for mennesker. Du løber tør for viden. Det er en driver for Software as a Service. Det ligger i Skyen”.

”Og så har vi det tredje pres. Det kommer fra leverandørerne. Microsofts og Amazons indtjening er voldsomt forbedret. De tjener styrtende med penge på cloud. Microsoft har netop annonceret et prishop på Microsoft 365 på mellem 15 pct. og 25 pct. Leverandørerne vil gerne have kunderne over på disse cloudservice aftaler. Der er et stort pres fra leverandørerne på kommunerne,” siger Mikkil Næsager.

Summa summarum leverandørerne vil gerne sælge cloudtjenester til kommunerne. Dels er der gode penge at tjene, dels er rabatsatserne på cloudservices væsentligt lavere end på on-premises.

”Selv meget store virksomheder kan ikke forhandle mere end 10 pct. i rabatter på cloudservices, mens det ikke er unormalt med op til 40 pct. rabat på en SQL Server licens som on-premises. Der er langt lavere rabat på disse treårige cloudaftaler. Så jeg kan godt forstå at it- og digitaliseringschefer oplever presset fra forskellige fronter,” siger Mikkil Næsager.

Derfor råder Mikkil Næsager it- og digitaliseringscheferne til at styre cloudservice portefølje. Mere software as a services løfter styringsbehov. Kommunerne kan ikke forhandle sig til rabat. De bliver nødt til at forvalte sig til rabat. Det er her pengene er.

SKI låser Microsofts bebudede prisstigninger i ny fælleskommunal aftale

Microsoft har varslet store prisstigninger for 365 Office-pakker og -services i foråret 2022, men i den dialog SKI foreløbigt har haft med den amerikanske techgigant, bliver prisstigningerne låst for en treårig periode.

Microsoft har varslet prisstigninger på op til 25 pct. på de produkter og services som kommunerne anvender. Sådan har det lydt i dette efterår. IT-forretningsudvikler Leon K. Johansen, SKI siger dog, at Microsoft vil undlade at gennemføre prisstigningerne de kommende tre år – fra 1. april 2022 til 31. marts 2025 – hvis kommunerne tilmelder sig den Fælleskommunale Indkøbsaftale 50.49, som SKI sender i udbud i december.

”Rigtig mange kommuner har udløb af deres Microsoft kontrakter ved udgangen af marts 2022. Derfor betyder Microsofts udmelding, at de varslede prisstigninger neutraliseres i de kommende tre år, hvis kommunerne tilmelder sig den Fælles Indkøbsaftale 50.49 i november måned,” siger Leon K. Johansen, SKI.

At få sat de varslede prisstigninger fra Microsoft på hold er en gestus som mange kommuner formentlig vil tage imod ved at tilmelde sig den nye Indkøbsaftale. Hermed undgår IT- og digitaliseringscheferne at skulle finde mellem 0,5 mio. kr. og 1,5 mio. kr. i deres eget budget til at dække prisstigningerne af med eller gå den tunge gang til byrådet og bede om en ekstra bevilling til it-afdelingen.

SKI gennemfører 50.49 udbuddet i december og de kommuner, som tilmelder sig den nye aftale i november undgår i første omgang prisstigningerne, idet Microsoft låser priserne fast i de kommende tre år. Leon K. Johansen: ”Microsofts udmelding har været, at alle kommuner, hvis kontrakter udløber i 2021 eller 2022, kan tilmelde sig 50.49 i november i år og få de nye licenser til de låste priser. Så prislåsen er ikke kun for kommuner, der har en bestemt udløbsdato for deres nuværende Microsoft-licenser. Det er tilslutningen til den nye 50.49, der bestemmer vilkårene for priserne de næste tre år.”

Rationalet bag det nye udbud er jo flere kommuner, der tilmelder sig, desto lavere sætter Microsoft priserne for Office 365 pakkerne. Kommuner som er med på det kommende udbud, friholdes fra de globale prisstigninger fra Microsoft - såfremt kommunerne tilslutter sig aftalen.

Udover den Fælles Indkøbsaftale 50.49 – har en række kommuner tidligere selv været i udbud eller købt ind via SKI's 02.06, som er en aftale for indkøb af standardsoftware. For de kommuner, som beslutter at fortsætte med at købe ind via 02.06 eller går i eget udbud er det ikke helt åbenlyst, om de vil kunne låse priserne. ”Omvendt kan det ikke udelukkes, at de vil kunne opnå samme vilkår. Det afhænger også af, hvor store de er og hvor mange de går sammen. Men hvis man tilslutter sig 50.49 vil man være sammen med 60-80 kommuner i det fælles indkøb. Kommunerne skal inden den 15. november tilmelde sig udbuddet eller tilsvarende finde ud af om de selv går i udbud,” siger Leon K. Johansen.

Først i december måned begynder udbudsprocessen som forventes afsluttet i løbet af en måned.

Teknologisk er SKI kommet igennem med en pakettering af Office-pakkerne på tværs af brugerne.

Tidligere var det delt op i tunge og lette brugere. Nu er det ifølge SKI – delt op i profileringer af brugere.

E- brugere – de tunge administrative brugere, sagsbehandlere mv.
F-brugere – lidt lettere brugere som arbejder i ”marken” sosu-assistent, teknikere

A-brugere / lærere og pædagoger skoleområdet

A-light skoleelever

Så jo tættere vi kommer mod A – desto billigere er licenserne. Men ønsker kommunen høj sikkerhed for alle, kan brugerne på tværs af softwarepakker købe samme sikkerhed.

Det første fællesindkøb på Microsoftområdet startede i 2013 med 29 kommuner, og 2016, der blev gennemført som minudbud på 02.06.

I 2019 kom den første 50.49 aftale med tilslutning af 66 kommuner. Nu kommer 50.49 i år 2022 og Leon K. Johansen forventer at op mod 80 kommuner tilslutter sig.

Forskudt rabat

Under ”særlige vilkår” har Microsoft lagt op til en ”ramped discount model”. Det vil sige Microsoft giver forskudt rabat på licenserne, så rabatten er størst i år et, mindre i år to og lavest i år tre.

”Der har tidligere været problemer omkring aftalelængder og fornyelser, da 02.06 og 50.49 havde forskellige løbetider – de problemstillinger er der ikke længere,” siger Leon K. Johansen.

Årligt tilknyttet til 50.49:

F-brugerne:

- Får særlig CAL adgang (klient adgangs licens red..) til Exchange, Sharepoint og Skype for Business (Teams) hvor brugerne får ret til at benytte disse muligheder til on-premises miljøer.
- Får særlig adgang til on-premiseversion af Exchange, Sharepoint og Skype for Business (Teams) serverne for brugere med M365 F3 ret til tablets med større skærmstørrelse end 10,1”
- Rettighed til at benytte en større skærmstørrelse end 10,1” til alle F-brugerne (gælder dog kun ved køb af F-licens som en del af en SKI pakke)

Microsofts udmelding har været, at alle kommuner, hvis kontrakter udløber i 2021 eller 2022, kan tilmelde sig 50.49 i november i år og få de nye licenser til de låste priser. Så prislåsen er ikke kun for kommuner, der har en bestemt udløbsdato for deres nuværende Microsoft-licenser. Det er tilslutningen til den nye 50.49, der bestemmer vilkårene for priserne de næste tre år.

IT-Forretningsudvikler Leon K. Johansen, SKI

Cloudomsætningen vokser med raketfart

Kommunerne bruger i stadig stigende grad SKI-aftaler til deres indkøb. Et af de teknologiområder, som vokser med raketfart, er, ifølge SKI, cloudtjenester, og SaaS Cloud 02.19 er nu det tredjestørste forretningsområde i SKI.

It-indkøb fylder nu 71 pct. af den samlede omsætning på SKI-aftaler, svarende til over 7 mia. kr. om året og har gennemgået et meget markant skifte gennem de seneste år. Cloud er et af de områder, hvor der har været størst fremgang i omsætningen på SKI's aftaler.

"Vi ved fra vores kunder, at Coronapandemien har resulteret i en hurtig omstilling i forhold til cloud. Flere kommuner har ikke været vant til at arbejde i skyen før Corona, men har set sig nødsaget til lynhurtigt at omstille sig," siger adm. dir. Signe Lynggaard Madsen, SKI.

I 2020 var SaaS Cloud 02.19 således det tredjestørste forretningsområde i SKI. Samtidig var standardsoftware 02.06 det næststørste forretningsområde, hvor der også købes cloudløsninger. Så alt i alt vokser cloudomsætningen med raketfart hos SKI.

"Vi ser en generel stigning i anvendelsen af SKI-aftaler, herunder særligt vores it-aftaler. Det gælder også for indkøb af cloudløsninger for standardsoftware på 02.06-aftalen og cloudservices på 02.19. Cloud fylder stadigt mere blandt offentlige it-indkøbere."

"Udviklingen inden for it-indkøb er i løbet af de seneste fem-10 år gået fra primært at være hardware til i højere grad at være software og cloud. Det kræver også omstilling i kompetencer hos offentlige it-indkøbere og hos os i SKI. Den, der var god til at købe kopimaskiner, er ikke nødvendigvis god til at vide, hvornår man skal skrupe op og ned for serviceydelser og kapacitet oppe i skyen," siger adm. dir. Signe Lynggaard Madsen, SKI.

Software as a service 02.19

02.19 hos SKI er Software as a Service (SaaS) rammeaftale.

Den har forandret sig meget siden starten i 2010, men kom i sit nye format i december 2014, som en cloudaftale. Den blev fornyet i 2018 som en SaaS-aftale. 02.19 har en samlet forventet værdi på ca. 4 mia. kr. i aftalens firårige levetid. 02.06 er standardsoftwareaftalen, hvor der også er cloudomsætning.

"Softwaremarkedet generelt er i kraftig stigning, og vi kan se en udvikling, hvor man har mindre liggende on-premise (lokalt i kommunen red.) og i højere grad kører på licenser og overgår til skyen. Det kan vi også se på brugen af vores aftaler. For 10 år siden købte kommunerne stort ind af hardware, netværk og servere. I dag er det i højere grad softwareprodukter og cloudløsninger. Og vi forventer, at den udvikling vil fortsætte," siger Signe Lynggaard Madsen.

SKI mærker også, at der kommer mange henvendelser fra kommunerne om cloud. Godt 80 pct. af alle henvendelser drejer sig om cloud, og det antal forventer SKI vil stige til over 90 pct. i løbet af de næste fire-fem år.

<<<

FAKTA

Der kan købes cloud-tjenester på følgende SKI-aftaler: 02.06, 02.18, 02.19, 02.22 og 50.07. Desuden kan der købes konsulenter til opsætning, drift og governance af cloud på en del aftaler – især på 02.15 og 02.17.

” Vi ved fra vores kunder, at Coronapandemien har resulteret i en hurtig omstilling i forhold til cloud. Flere kommuner har ikke været vant til at arbejde i skyen før corona, men har set sig nødsaget til lynhurtigt at omstille sig.

Adm. dir. Signe Lynggaard Madsen, SKI.

Ny undersøgelse:

"Skyen driller inden for compliance og kompetencer"

Mange kommuner anvender cloud i en eller anden form. Med det store fokus på cloud, følger også en stor usikkerhed om compliance og sikkerhedsregler samt de omkostninger, der er forbundet med cloud. Det viser en ny undersøgelse, som jeg har lavet, og som 32 kommuner har besvaret.

Undersøgelsen havde det formål at undersøge danske kommuners overvejelser og udfordringer, når det gælder at lægge en it-strategi i en kompleks virkelighed med krav fra både borgere, borgere og beslutningstagere.

It-infrastruktur kommer i mange former

Der er ikke en gennemgående it-infrastruktur, der gør sig gældende blandt de deltagende kommuner. Mens godt hver anden har et "hybridt setup", har hver femte primært outsourcet til en ekstern leverandør, og 16 pct. og 9 pct. benytter henholdsvis "on-premise" eller "cloud". Netop for den største del, der benytter et "hybridt setup" går overvejelserne på, at arbejdsgangene fungerer som de skal, herefter af økonomi og it-sikkerhed. Uanset hvilken it-infrastruktur kommunerne bruger, er deres primære kriterier de samme: Økonomi eller at it-infrastrukturen er med til at sikre, at arbejdsgangene fungerer som de skal. Det er interessant, at de vælger forskellige setups for at løse opgaven. Men kommunerne vælger det setup, der passer bedst til deres situation.

Cloud-diskussionen er modnet

Selvom Cloud-løsningerne er blevet hverdag for mange, viser undersøgelsen en mere balanceret tilgang. For mange er cloud ikke den eneste rigtige løsning. Den indgår som et element i den fremtidige it-infrastruktur. Diskussionen om cloud synes at være modnet. Den handler nu i mindre grad om, hvorvidt man er for eller imod, og mere om hvilken rolle cloud-teknologi skal spille i fremtidens kommunale it-infrastruktur. For manges vedkommende vil det være en hybrid løsning, der gør sig gældende, og her lader det ikke til at være tale om et kompromis, men snarere en vurdering af, hvad der giver størst værdi for den enkelte kommune. I forhold til de udfordringer, der er forbundet med cloud, er der særligt tre områder der gør sig gældende. 75 pct. svarer, at deres bekymringer enten

"i meget høj grad" eller "i høj grad" handler om omkostninger. 46 pct. er bekymrede for compliance-reglerne og 39 pct. svarer datasikkerhed.

It-sikkerhed handler om governance og brugere

Når spørgsmålet falder på it-sikkerhed, handler det for de fleste kommuner om governance og brugere. Her svarer to ud af tre, at der "i meget høj grad" eller "i høj grad" er fokus på governance, mens der ses et relativt stort brugerfokus, hvor mere end halvdelen "i høj grad" fokuserer på brugeroplevelsen med it-sikkerhed.

Samtidig oplever knap 40 pct. mangel på interne ressourcer, når det netop gælder it-sikkerhed. Derudover spiller økonomien også en afgørende rolle. Knap halvdelen mener, at arbejdet med it-sikkerhed til en vis grad handler om økonomiske ressourcer. Dette fokus kan pege på en reel problemstilling, idet økonomiske barrierer kan spænde ben for sikkerhedsarbejdet. Flere undersøgelser viser, at hackere i stigende grad forsøger og lykkes med at bryde ind i kommuners it-systemer. De seneste 15 måneder har 13 kommuner indberettet hackerangreb til Datatilsynet. Og det skaber et dilemma; på den ene side bliver hackerne dygtigere og på den anden side er der mangel på interne sikkerhedsmæssige ressourcer. Hvordan kan vi få ressourcerne til at strække sig længst muligt og samtidig få sikret os mod fremtidige hackerangreb?

Igen må svaret bero sig på en individuel vurdering, da der ikke findes et svar der er eviggyldigt for alle kommuner.

Sæt kryds i kalenderen

■ **KITA Generalforsamling og temadag**

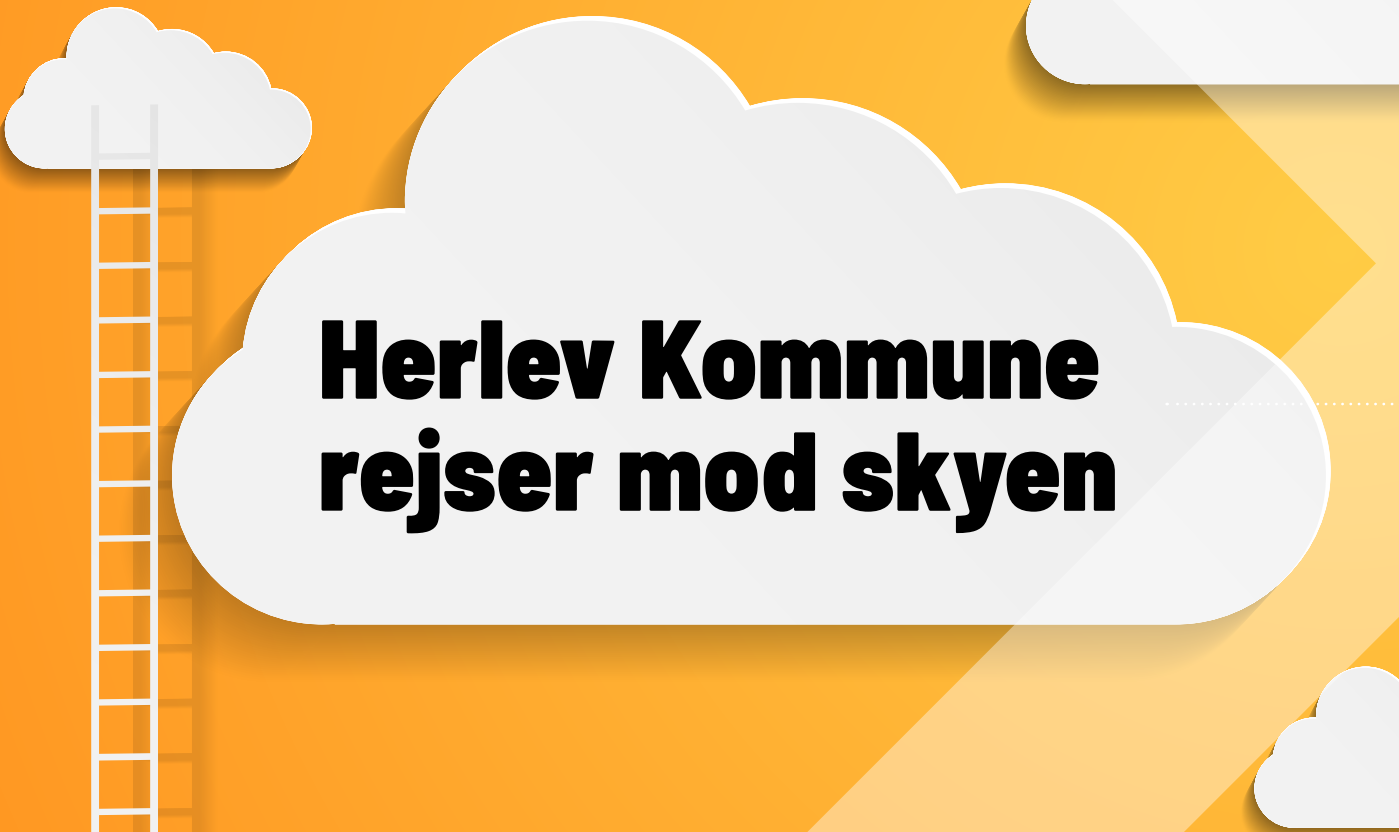
10. og 11. marts 2022

■ **KITA Efterårsseminar**

22. og 23. september 2022

■ **Digitaliseringsmessen**

29. september 2022

A stylized illustration on an orange background. A white ladder extends from the bottom left towards a small white cloud. In the center, a large white cloud contains the title text. To the right, another white cloud is partially visible. The background has a subtle geometric pattern of overlapping triangles.

Herlev Kommune rejser mod skyen

Kim Ladegaard udarbejdede som nytiltrådt it-chef sammen med Digitalisering et løsningsforslag til ledelsen i kommunen med sine overvejelser.

”Det gav ingen mening for mig først at opgradere vores on-premise serverinstallation for siden at skulle flytte serverne i forbindelse med rådhusets flytning. Det er for kompliceret og omkostningstungt. Derfor traf Direktionen på baggrund af løsningsforslaget beslutningen om at lægge alle servere i Skyen,” siger Kim Ladegaard.

I fjerde kvartal 2021 er alle servere nu lagt i Skyen – bortset fra et enkelt system. Nøgleordet for it-afdelingen hedder »fleksibilitet«, hvor data og systemer flyttes fra de fysiske servere i kælderen til de virtuelle servere i Skyen på Microsoft Azure-plattformen. I løbet af de seneste tre måneder er desuden mere end 2.000 nye enheder – bærbare computere og smartphones – rullet ud og giver alle medarbejdere adgang til præcis de systemer som de har brug for.

”For at eliminere antallet af fejl i fremtiden, har vi skabt et digitalt økosystem. Derfor er det vigtigt, at både hardware og software er integreret i hinanden. Ud over cloudtransitionen skal medarbejderne have adgang til Microsoft 365-plattformen, ligesom at alle nuværende computere og tablets skal udskiftes til Microsoft Surfaces”.

”Som IT-chefer kender vi alle Apples produkter. En af grundene til, de virker så godt er blandt andet, at Apple selv producerer softwaren og

hardwaren. Det betyder, at der er utroligt få fejl og at der spares tid ved ændringer og opgraderinger. Min holdning er, at Microsoft er på vej i samme retning. De er ikke dér, hvor Apple er – endnu. Men de er på vej derhen. Hele vores cloudtransformation bygger på et økosystem med Microsoft hardware og software. Det vil sige, at alle medarbejdere bruger de samme Microsoft-enheder og har adgang til software og applikationer fra Microsoft Azure og Microsoft 365,” siger Kim Ladegaard.

Tre pilotforsøg

Kommunen gennemførte tre pilotforsøg.

Det første pilotforsøg var Jobcentret, hvor deres systemer blev flyttet i skyen.

Efter det gennemførte Digitalisering en bred pilot i organisationen med 45 medarbejdere fra forskellige afdelinger – administrativt personale, sosu-assistenter, fysioterapeuter, projektledere og plejepersonale for at teste enhederne af med det nye setup. Som styringsværktøj bruger Herlev Kommune blandt andet Microsofts Intune, som giver mulighed for at brugertilpasse de applikationer, som medarbejderne har brug for.

Herlev Kommune har lavet en intern abonnementsordning, hvorefter afdelingerne betaler for det udstyr som er udleveret til medarbejderne.

”Som IT-chef risikerer du at miste det økonomiske overblik, når der kommer mere end 2.000 nye enheder ud til medarbejderne, som har skræddersyet adgang til Microsofts mange forskellige produkter, og man samtidig også flytter servere op i Azure. Det er nemt nok at oprette nye servere, licenser og services, men hvis man ikke holder en stram styring, risikerer man at økonomien i clouden løber løbsk.

IT- og digitaliseringschef Kim Ladegaard.

Da IT- og digitaliseringschef Kim Ladegaard begyndte i Herlev Kommune i 2018, var det med udsigten til et serverrum, hvor kapaciteten på serverne var udnyttet maksimalt. Kommunen havde taget en beslutning om at skulle flytte fra den nuværende adresse til et nyt rådhus på to forskellige adresser senest ved udgangen af 2023. Derfor stod den dengang nyansatte it-chef i 2018 overfor den beslutning enten at opgradere serverrummet – vel vidende, at det siden skulle flyttes til en ny adresse inden for et par år. Eller lægge en helt ny strategi – der byggede på cloud. Det var det sidste, han gjorde.

”Det bliver helt tydeligt for de enkelte afdelinger, hvad de får og hvad de betaler for. Der er fuldstændig transparens på området. Nu får vi samtidig alt udstyr registreret og har fremover bedre styr på vores enheder,” siger Kim Ladegaard.

Skjrådgivning

I kommunens rejse mod Skyen har Kim Ladegaard benyttet rådgivningsfirmaet Kostner, som er specialiseret i Microsoft licenser og rabataftaler.

”Vi tog Kostner med fra starten ved at bruge deres Finops-service. De analyserer økonomien i vores cloudrejse. Som IT-chef risikerer du at miste det økonomiske overblik, når der kommer mere end 2.000 nye enheder ud til medarbejderne, som har skræddersyet adgang til Microsofts mange forskellige produkter, og man samtidig også flytter servere i Azure. Det er nemt nok at oprette nye servere, licenser og services, men hvis man ikke holder en stram styring, risikerer man at økonomien i clouden løber løbsk. Vi har lavet en aftale med Kostner om at analysere økonomien i vores cloudrejse hver tredje måned og så kommer de med anbefalinger for at holde vores omkostninger nede. Allerede ved den første analyse, sparede de Herlev Kommune for 140.000 kr. – det var vel og mærke for den lille del af det som på det tidspunkt kørte i Skyen. Den besparelse kom inden, vi havde

taget Microsoft 365 til flere tusinde medarbejdere i brug,” siger Kim Ladegaard.

Kostner har lagt masser af data om licensaftaler og omkostninger til services ind i en algoritme og kan så krydse dem op mod kommunens faktiske forbrug. Dermed kan algoritmen finde frem til ændringer, som kan påvirke omkostningerne for kommunen.

Stort potentiale

Der er stort potentiale i at udnytte mulighederne i Skyen, da den giver mulighed for at arbejde på andre måder.

”Nogen spørger om det ikke er dyrere at gå i skyen med alle servere end at have dem on-premise. Men der mener jeg, at man skal kigge på hele løsningen og ikke kun kigge på, hvad serverne koster. Man skal kigge på alle omkostninger og på, hvad organisationen får ud af at bruge hele palletten. Med det nye setup arbejder vi på at gå fra en forestilling om, at arbejdet er fysisk forankret til et sted. I stedet for vil vi kigge på det som en aktivitet, der kan udføres fra et hvilket som helst sted. Fleksibilitet er derfor ét af nøgleordene i vores digitale transformation,” siger Kim Ladegaard.

Henrik Brix Favrskov Kommune:

"Vil rejsen mod Skyen bare fortsætte?"

IT-og digitaliseringschef Henrik Brix Favrskov Kommune oplever på tæt hold, hvordan flere og flere kommunale data lander i skyen. Men han stiller spørgsmålet om "rejsen mod Skyen bare vil fortsætte"? Det er han kommet i tvivl om i løbet af de seneste seks-12 måneder.

Der er ingen pardon. Flere data ligger i Skyen – altså på en server med ukendt adresse – og kommuner og it-organisationer får adgang til data via en internetopkoblet enhed. Sådan er det i alle landets 98 kommuner. IT-og digitaliseringschef Henrik Brix, Favrskov Kommune, vurderer, at ca. 70 pct. af kommunens data tilgås en eller anden form for cloudløsning, mens ca. 30 pct. ligger på kommunens egne servere.

"De seneste fire-fem år er det kun gået en vej. Flere og flere data ligger i Skyen. Og mange it-chefer, opinionsdannere og leverandører spørger lidt retorisk, hvornår slukker kommunen for sine egne servere? Det er her jeg er kommet i tvivl. Jeg mener, at trenden med data i Skyen er ved at blive ramt af en modreaktion. Fordi vi som kommunale it-chefer altid foretager en risikovurdering, og den siger, at når vi lægger alt i Skyen forøger vi vores egen sårbarhed, ved at give leverandørerne kontrollen over applikationer og data. Vi får eksempelvis færre handlemuligheder i tilfælde af fejl og nedbrud".

Schrems II

EU-domstolens Schrems II afgørelse fra 16. juli 2020 har skabt juridiske problemer ved overførsel af personfølsomme data uden for EU via kommunernes anvendelse af cloudløsninger – fra amerikanske leverandører. Men de juridiske problemer frygter Henrik Brix for så vidt ikke. De vil blive løst på et eller andet tidspunkt

Det er snarere de store techgiganters "udbud af nye intelligente services", der fungerer som en slags lokkemad i forbindelse med abonnementer. F.eks. Teams fra Microsoft – har flere hundrede kognitive services, bl.a. med kunstig intelligens og Big Data – og når kunden bruger dem, koster det ekstra oveni – og tjenesterne har desuden det til fælles, at de kun ligger i Skyen. Den samme forretningsmodel gælder for firmaer som Apple, Google og Amazon.

"Når du placerer data og beregninger af data i Skyen hos leverandøren,

mister du som kommune noget af friheden til at kunne bestemme over egne data. Vi vil gerne som kommuner have en vis grad af selvbestemmelse. Vælger vi Skyen, overlader vi noget af selvbestemmelsen til leverandørerne. Derfor er jeg blevet mere og mere sikker på, at vi ikke skal have alt op i Skyen, fordi vi risikerer at miste kontrollen over data og prisudviklingen. Når man først bruger disse avancerede skytjenester, er det særdeles vanskeligt og omkostningstungt at gå andre steder hen, da du sidder i saksen," siger Henrik Brix.

Lige nu forhandler SKI med Microsoft om fornyelse af Microsoft-aftalen på vegne af op til 80 kommuner. De ender med stor sandsynlighed som Skyløsninger. Her er prisforhandlingerne et kapitel for sig, idet abonnenterne er afhængige af, hvordan pakkerne sammensættes over for den enkelte ansatte i kommunen.

"Skyløsningerne ser ud til at blive dyrere og noget tyder på, at prisstigningerne bliver større end inflationen. Det er ude af vores kontrol som kommunal it-afdeling. Alternativet er ikke at drive disse Office 365 løsninger selv som On-premise, men i gamle dage bestemte vi selv opgraderinger og versioner af softwaren. Nu er det overladt til leverandørerne. Jeg synes ligesom andre, det er ret bekvemt. Men kan det blive ved med at fortsætte. Jeg tror, der kommer en modreaktion."

"Hvis man bruger Skyen som et "lager" og pakker sine data uden at bruge de intelligente services som leverandørerne tilbyder, så er det en anden sag. Så beholder vi handlefriheden og vil kunne foretage et skifte fra Microsoft Azure til Amazon uden de store problemer. Eller omvendt. Det er, når vi bruger de intelligente applikationer, at det både bliver dyrere og vi får mindre selvbestemmelse. Leverandørerne markedsfører disse tjenester helt bevidst, og derfor er jeg også ret bevidst om at holde fast i eget serverrum for at have en bagdør, hvis det skulle vise sig at være det bedste," siger Henrik Brix.

Derfor er jeg blevet mere og mere sikker på, at vi ikke skal have alt op i Skyen, fordi vi risikerer at miste kontrollen over data og prisudviklingen. Når man først bruger disse avancerede skytjenester, er det særdeles vanskeligt og omkostningstungt at gå andre steder hen, da du sidder i saksen. Henrik Brix, Favrskov Kommune.

Er jeres kommune godt nok beskyttet mod ransomware?

Ifølge FBI angribes en virksomhed med ransomware hvert 40. sekund, hvilket gør det næsten umuligt at undgå fuldstændigt. Men hvad kan I så gøre for at være forberedt, hvis ransomware begynder at sprede sig på jeres netværk?

I kan gøre brug af traditionel tape storage - en økonomisk, skalerbar og sikker lagringsmetode til at beskytte og opbevare de af jeres data, som I måske ikke tilgår så tit, men som stadig er vigtige på lang sigt. Data, der er gemt på tape, er ikke forbundet til netværket, hvilket betyder, at ransomware ikke kan krydse over og ødelægge jeres data. Og for at få ekstra ro i sindet kan I bruge LTO's indbyggede AES-256-kryptering til at modvirke fysisk tyveri.

Ransomware er måske en kendsgerning, men med HPE StoreEver LTO tape behøver det ikke at blive til en realitet for Jer.

Læs mere på www.danofficeit.com/da/tapestorage

Herning sætter fagsystemet først

Selv om Herning Kommune har store mængder data fra it-systemer flyttet op i skyen, fortæller IT- og digitaliseringschef Poul Venø, at det ikke er et must for kommunen at gå "hele vejen op i skyen" med alle data. Kommunen sætter fagsystemet og myndighedsopgaven først. Dernæst kommer driftsformen og placeringen af data ind som en del af fagsystemet.

Selv om leverandørerne af it-løsninger til kommunerne kigger op mod skyen, har IT- og digitaliseringschef Poul Venø øjnene rettet mod fagsystemet og foden på bremsen, når det gælder driftsformen og placeringen af data.

"Min holdning er, at data kun skal ligge i skyen, hvis det giver forretningsmæssig værdi og når det løfter kvaliteten af kerneopgaven, som medarbejderne skal løse over for borgere og virksomheder," siger Poul Venø, Herning Kommune.

I 2015 traf den digitale styregruppe i Herning Kommune i dialog med forvaltningerne den strategiske beslutning, at kerne- og myndighedsopgaven har første prioritet, mens driften af systemet og placeringen af data har anden prioritet.

"Det vigtigste for os er, at medarbejderne har de rigtige værktøjer til at løse opgaverne med. Derfor siger vi, fagsystemet først. Driften af systemet og placering af data kommer derefter. Vi er godt klar over, at leverandørerne skubber teknologi ud til os, hvor mange funktioner i løsningerne bygger på Skyen. F.eks. backup rutiner og at genfinde data –

alt det sker automatiseret i en cloudløsning. Det er lækkert. Den nye type rutiner påtager vi os gerne i it-afdelingen, når de giver mening. Men hvis det ikke løfter kvaliteten af kerneopgaven i sagsbehandlingen, vælger vi det fra."

Azure projekt i 2019

Herning Kommune gennemførte i samarbejde med Microsoft en prøvehandling med udvalgte data i et Azure projekt i 2019, hvor de udvalgte data blev samlet i skyen i en "sø". Teknologisk set kalder Poul Venø løsningen for en åbenbaring. Men det skabte ikke nok merværdi for sagsbehandlerne og administrationen med at løse kerneopgaven. Derfor blev det, ifølge Poul Venø, ved forsøget. Det kom ikke i drift.

"Det giver selvfølgelig god mening at samle alle data på et sted – i en "sø". Men når det ikke løfter kvaliteten i løsningen af kerneopgaven, er der ingen grund til at tage det i brug. Jeg er begejstret for ny teknologi, men kun når det skaber forretningsmæssig værdi og effektiviseringer. Vi skal ikke købe teknologi for teknologiens egen skyld".

” Det vigtigste for os er, at medarbejderne har de rigtige værktøjer til at løse opgaverne med. Derfor siger vi, fagsystemet først. Driften af systemet og placering af data kommer derefter.

IT- og digitaliseringschef Poul Venø, Herning Kommune

I alle de udbud Herning Kommune gennemfører, analyserer styregruppen, hvilke krav til fagsystemet og hvilke teknologier, der egner sig bedst til at løse den konkrete opgave og hvilken løsning medarbejderne, der skal bruge den, foretrækker. Med et fagsystem spiller teknologien en afgørende rolle for, hvordan processer automatiseres og den leverede service. Men om løsningen skal være On-premise (egen server), hosted løsning (ekstern drift) eller en cloud løsning spiller en underordnet rolle.

”Det er fagsystemet først. Vi ønsker den nyeste teknologi. Vores beslutning fra 2015 holder vi fast i. Så vi vælger fagsystem ud fra, hvem der er bedst til at løse opgaven. Om leverandøren leverer ”on premise” eller ”hosted løsning” eller ”cloud” spiller en mindre rolle,” siger Poul Venø.

ORDBOG om SKYEN

Public Cloud Offentlige cloudmiljøer er den mest almindelige udrulningstype af cloudcomputing. Cloudressourcerne (såsom servere og lager) ejes og drives af en tredjeparts cloudtjenesteudbyder og leveres via internettet. Med et offentligt cloudmiljø ejes og administreres al hardware, software og anden understøttende infrastruktur af cloududbyderen. Microsoft Azure er et eksempel på en offentlig cloud.

Private Cloud (f.eks. et lukket miljø hos IBM eller KMD, som baserer sig på cloud-teknologi) Et privat cloudmiljø består af cloudcomputingressourcer, der udelukkende bruges af én virksomhed eller organisation. Den private cloud kan være fysisk placeret i organisationens lokale datacenter, eller den kan være hostet af en udbyder af tredjepartstjenester.

Multi Cloud (brugen af flere public cloud platforme på én gang – f.eks. Microsoft og Amazon)

Hybrid Cloud (brugen af både public og private cloud på én gang) Et hybridcloudmiljø er en type cloudcomputing, der kombinerer en infrastruktur i det lokale miljø – eller et privat cloudmiljø – med et offentligt cloudmiljø. Hybridcloudmiljøer gør det muligt at flytte data og programmer mellem de to miljøer.

Traditionel IT (lukkede datacentre on-premise – enten hos kunden selv eller hos en leverandør. Men altså ikke baseret på cloud-set-up. Det kan være mainframe eller en klassisk Windows server-opsætning)

Hybrid IT brugen af lukkede on-premise miljøer kombineret med cloud

Kilder: KMD og Microsoft

Et halvt år efter Schrems II: Leverandørerne må længere frem på banen

Seks måneder efter det europæiske Databeskyttelsesråd er kommet med deres anbefalinger som konsekvens af Schrems-II dommen, står kommunerne fortsat med sorteper. Hver kommune skal igennem lange tovtrækkerier med leverandører, som ufortrødent fortsætter brugen af amerikansk ejede cloudtjenester, til trods for, at der findes europæiske alternativer. Det handler om tillid til myndighederne og om skatteborgernes penge - og der er behov for en adfærdssændring hos leverandører og udviklingshuse, hvis vi skal beskytte begge dele.

Selv når man ikke regner de gamle registerlove med, har alle offentlige myndigheder og deres leverandører i over 20 år skullet overholde love om beskyttelse af borgernes data. Den gamle lov var Persondataloven fra 1999. I 2018 blev den afløst af Databeskyttelsesforordningen og GDPR. Udover styrkelsen af det såkaldte ansvarlighedsprincip var den væsentligste forskel på den gamle og den nye lov, at brud på loven også for myndighederne kunne medføre bøder, samt at hovedparten af de dataansvarlige skulle have en databeskyttelsesrådgiver. Hvorvidt og hvordan myndighederne må behandle data, er i store træk det samme som i 1999. GDPR er grundlæggende et middel til at løfte Europa ind i den digitale fremtid - at forme rammerne for det indre digitale marked i EU. På overfladen kunne man fristes til at tro, at borgernes rettigheder til privatliv og beskyttelse er i vejen for den digitale fremtid. Men undersøgelser lavet i EU viser, at databeskyttelse er grundlaget for, at borgere i EU kan og vil aflevere (rigtige) data til behandling af offentlige og private dataansvarlige og databehandlere. Kort sagt: uden borgernes tillid, har myndighederne ingen valide borgerdata at skabe den nye digitale offentlige sektor med.

Schrems

I 2021 skete der dog noget nyt og – skulle det komme til at vise sig – meget væsentligt for de dele af den offentlige sektor, som behandler persondata. Den østrigske advokat og databeskyttelsesaktivist Max Schrems vandt en sag mod Facebook via det irske datatilsyn om, at de amerikanske love om statslig overvågning ikke var forenelig med den europæiske databeskyttelse.

The cullprit, som de siger "over there", er den amerikanske lovgivning om hemmelige domstole, der via ikke-offentliggjorte domme kan kræve data udleveret af amerikanske firmaer, uanset hvor i verden disse data er placeret – også selv om disse data er placeret i et datacenter i et EU-land. Tilmeldt uden at meddele udleveringen til hverken de registrerede eller den dataansvarlige.

Schrems-II dommen gav naturligvis anledning til en lang række overvejelser omkring mulighederne for supplerende tekniske beskyttelsesforanstaltninger for at opfylde kravene i de eksisterende vejledninger. Disse

vejledninger angav, at placering af data i en amerikansk ejede cloudtjeneste ikke måtte ske uden supplerende tekniske foranstaltninger for at sikre beskyttelsen af persondata.

Dommen skabte som bekendt et vist røre i den offentlige danske andend. Hvad skulle vi nu stille op med alle de mange løsninger og systemer, vi havde i Googles, Apples, Amazons, IBMs og Microsofts datacentre? Hvad skulle der ske med Office365, Google suite for education, Apple icloud, for ikke at nævne systemer for arbejdsmarked, omsorg og ESDH-systemer?

I kommunerne gik databeskyttelsesrådgiverne og GDPR-medarbejderne straks i gang med at sikre, at alle databehandlaftaler rummede de nødvendige informationer omkring sådanne supplerende tekniske beskyttelsesforanstaltninger. Det er ikke nogen lille opgave, og jeg tænker, at en dansk gennemsnitskommune indledningsvis har brugt i hvert fald et halvt årsværk på at løse denne opgave.

Seks måneder efter

Vi er nu seks måneder senere og efter det Europæiske Databeskyttelsesråds anbefalinger. Og sorteper er stadig i kommunerne. Alle har haft travlt med kortlægning af problemernes omfang og at udarbejde risikovurderinger, og få beskyttelsesforanstaltninger på plads, og få indskrevet det nødvendige i databehandlaftaler, opdateret deres fortegnelser og meget andet i en kompleks compliance-opgave. Det har været et kæmpe arbejde og har vel kostet kommunerne mange årsværk. Alligevel er vi endnu ikke på plads. Et af problemerne er, at vi fortsat kæmper med leverandører, der bygger løsninger direkte i de problematiske cloudtjenester - hvilket medfører store ressourcetræk i hver enkelt kommune.

Da effekterne af Schrems-II nu er godt kendt af alle i det offentlige digitale landskab, såvel kunder som leverandører, kan det undre, at vi som kunder fortsat ser løsninger, der bygges og udbydes som fra før Schrems-II dommen. Senest er vi f.eks. blevet præsenteret for en gateway til FS3, en funktionalitet, der skal overføre sundhedsdata fra et omsorgssystem til den fælleskommunale analysefunktion, eller et analyseværktøj til indkøbsdata, som gerne vil læse alle fakturaer (bl.a. også med sundhedsdata).

Løsninger, der ukritisk er placeret på amerikansk ejede cloudtjenester og dermed umiddelbart i strid med Schrems-II dommen, medmindre der laves supplerende tekniske foranstaltninger. Supplerende foranstaltninger, som ikke bliver leveret som standardvare fra leverandørerne.

Kommunerne skal leve op til lovgivningen. Og kommunerne ønsker at leve op til lovgivningen, fordi vi ser det som en præmis for god myndighedsudøvelse, at borgerne skal kunne have tillid til vores behandling af deres data. Vores borgere skal kunne være trygge ved at overlade deres personoplysninger til os – og vide sig sikre på, at den amerikanske efterretningstjeneste ikke har adgang til at overvåge dem. I Europa har vi mange gode og fornuftige cloudtjenester, der ikke er ejet af amerikanske firmaer. Disse cloudtjenester er derfor ikke underlagt den amerikanske lovgivning og derfor sikre at benytte til persondata under GDPR.

Kære leverandører og udviklingshuse. Hver gang I vælger den samme amerikanske cloudleverandør, pålægger I jeres kunder i danske kommuner en stor arbejdsbyrde med at få undersøgt og håndteret de risici de medfører. Det kan være, at jeres udviklere sparer nogle timer ved at kunne lave en autodeployment til Amazon AWS, Microsoft Azure og lignende, men jeres kunder i kommunerne kommer hver og en til at bruge tid på de mange ekstraopgaver jeres anvendelse af usikre (læs amerikansk ejede) cloudtjenester medfører. Det kan endda være, at I som leverandører også ender med at bruge ekstra tid, når I skal svare på de mange spørgsmål fra kommunerne, lave juridiske udredninger og udvikle ekstra tekniske beskyttelsesforanstaltninger.

Det ville være langt mere konstruktivt, hvis ansvaret for GDPR kunne fordeles bedre. Kunne vi ikke blive enige om, at anvendelse af "usikre tredjelande" bliver stoppet. USA er jo efter Schrems II dommen et "usikkert tredjeland" i GDPR sammenhæng. Det vil betyde, at kommunerne kan lægge deres indsats tættere på den borgernære kommunale kerneopgave. Derved sikrer vi, at borgerne kan have tillid til, at vi som offentlige organisationer tager godt vare på deres persondata. Borgernes tillid er grundlaget for, at de vil lade det offentlige behandle data om dem. Data er grundlaget for, at kommunerne og leverandørerne sammen kan bygge gode, sikre, tillidsfulde og lovlige offentlige digitale services.

Sorteper er stadig i kommunerne. Alle har haft travlt med kortlægning af problemernes omfang og at udarbejde risikovurderinger, og få beskyttelsesforanstaltninger på plads, og få indskrevet det nødvendige i databehandlaftaler, opdateret deres fortegnelser og meget andet i en kompleks compliance-opgave. Det har været et kæmpe arbejde og har vel kostet kommunerne mange årsværk

Jens Kjellerup, leder af Digitalisering & Forretningsudvikling, Ballerup Kommune

Fiberudrulningen sikrer de digitale motorveje

Fiberudrulningen er grundlaget for alle digitale motorveje i vores samfund. Internet via kabel, og trådløst internet og udbygningen af 5G – som kræver en fordobling af antallet af mobilmaster, der forbindes med fiber. De hænger sammen som samfundets digitale motorveje og fiberkabler er grundlaget.

GlobalConnects Head of Business Management Tue Marker, tøver ikke et øjeblik med at kalde Danmark for verdens mest gennemdigitaliserede samfund på grund af den massive udrulning af fiberkabler og den helt ekstraordinære kapacitet, der er skabt ved hjælp af fiber.

Danmark har gjort det utrolig godt digitalt under Coronakrisen. Væksten i datatrafik via kabel er steget med 37 pct. fra 2. halvår 2019 til 2. halvår 2020, ifølge Energistyrelsens seneste telestatistik. Der er, ifølge styrelsen, tale om en "usædvanlig stor stigning".

Ikke nok med at hjemmearbejde, fjernundervisning i skoler og virtuelle lægebesøg og booking af test og vaccinetider har sat skub i datatrafikken. Der bliver også investeret lystigt i hurtigere dataforbindelser blandt offentlige kunder og private virksomheder og i private hjem. I telestatistikken er fastnetforbindelser med mindst 100 Mbit/s download steget med 40 pct. – fra 2. halvår 2019 til 2. halvår 2020 - og udgør i dag 1,5 mio. abonnenter. Så 100 Mbit/s er den nye standard.

Og GlobalConnect er med til at dreje på hjulene. 85.000 km fiber har virksomheden rullet ud og er med til at sikre samfundets digitale motorveje.

Forbinder Norden med resten af kontinentet

Lige nu er virksomheden i gang med at bygge en digital motorvej ned gennem Sverige, der forbindes med søkabel til Bornholm og videre derfra med søkabel til Tyskland. Desuden lægger GlobalConnect et søkabel fra Hirtshals til Norge. Så alt i alt bliver Norden et nyt mekka for digital infrastruktur, der kobler Norden til kontinentet og omvendt. Norden huser de nye digitale vikinger.

Tue Marker: "Den digitale motorvej bliver hverken kortere eller mindre kritisk. Der er i dag efter Coronakrisen kommet en international efterspørgsel efter hurtige internetforbindelser og med de nye digitale motorveje i Norden, der kobles til Tyskland, lægger Norden sig i front med hensyn til digital infrastruktur".

Ifølge GlobalConnects Head of Business Management er "brugeroplevelsen" et must for selskabet. Når fysisk afstand og hjemmearbejde er en del af hverdagen, bliver pålidelig digital infrastruktur, datasikkerhed og en ordentlig hastighed på internettet helt afgørende for "brugeroplevelsen".

Under Coronakrisen blev det åbenlyst, hvor sårbare nationer uden tilstrækkelig kapacitet på internettet egentlig var. Den digitale infrastruktur har været ét af de helt centrale tandhjul, som har holdt Danmark kørende under pandemien. Og på trods af de meget markante stigninger i datatrafik er fibernet præcist bygget til at kunne håndtere den slags pres.

"I takt med den accelererende digitalisering af samfundet og truslerne om cyberkriminalitet er betydningen af effektiv og robust it-infrastruktur i det offentlige vokset. Udviklingen kræver, at netværksløsningerne ses efter i sømmene, og mange steder vil det også være nødvendigt at opgradere til nyere teknologi," siger Tue Marker.

Vinder stort SKI-udbud

GlobalConnect har vundet et stort offentligt udbud om samfundskritisk internet og dataforbindelser – SKI-aftalen 50.46, som 48 kommuner er tilmeldt.

"En væsentlig del af den nye aftale er, at vi kan tilbyde vores offentlige kunder rådgivning i, hvordan de bedst muligt fremtidssikrer deres it-infrastruktur. Det kan eksempelvis være ved at skifte den traditionelle WAN-struktur ud med SD-WAN-netværksteknologi, som giver et mere intelligent setup, der for det første er mere sikkert, og for det andet mere fleksibelt i forhold til øget brug af cloudbaserede services," siger Tue Marker.

GlobalConnect oplever den samme udvikling i den private og offentlige sektor. En efterspørgsel efter øget kapacitet og skalerbarhed hos meget store kunder.

"Men med den stigende digitalisering, ser vi dette behov hos en ny type kunder. Hvis vi tænker et digitalt menneske ind i et bymiljø med events, stadionkampe, togmiljøer, parker, handler det om, hvordan vi leverer brugerne en oplevelse på tværs af enheder og på tværs af netværksmiljøer. Den udvikling om et sømløst skifte på tværs af enheder og netværksmiljøer, vil også øge efterspørgslen efter fiber som grundlæggende infrastruktur," siger Tue Marker.

Internettrafikken på mobile enheder er steget 39 pct. fra andet halvår 2019 til andet halvår 2020. Også her ses en markant stigning – og med udsigt til en fordobling af mastepositioner med 5G – vil det sætte yderligere fart i fiberudrulningen.

Rammeaftale SKI 50.46:

Rammeaftalen er geografisk opdelt i delaftaler, og GlobalConnect er valgt som leverandør på alle fire aftaler.

- Delaftale 1 – Staten og kommuner i Region Hovedstaden
- Delaftale 2 – Kommuner i Region Sjælland
- Delaftale 3 – Kommuner i Region Syddanmark
- Delaftale 4 – Kommuner i Region Midtjylland og Region Nordjylland.

"Det er en stor opgave at løfte paratheden inden for sikkerhed, cloudtilpasning og 5G på den grundlæggende datakommunikation – for at sikre stabilitet, robusthed og hastighed og give brugerne den bedst mulige oplevelse," siger Tue Marker.

"Vi kommer til at udbrede fiber og vi vil komme ud langt flere steder end vi er i dag. 48 kommuner er i øjeblikket tilmeldt 50.46 SKI rammeaftalen til indkøb af datakommunikation," ifølge Tue Marker.

CLOUD, PARAT, START!

SKI's it-aftaler understøtter din kommunes cloud-strategi, uanset om I er klar til at tage det fulde spring ind i skyen eller vælger mellemvejen.

Vil du høre mere, så kontakt os.

Kontakt

Lars Grelck
Chefkonsulent
T - 23 43 55 75
E - lgr@ski.dk

Tinna Krogh-Andersen
Chefkonsulent
T - 51 17 42 25
E - tka@ski.dk

Arne Sahlberg
Chefkonsulent
T - 22 59 25 07
E - asa@ski.dk

Lene Bramstrup Tegner
Softwarekonsulent
T - 20 63 30 60
E - lbt@ski.dk